

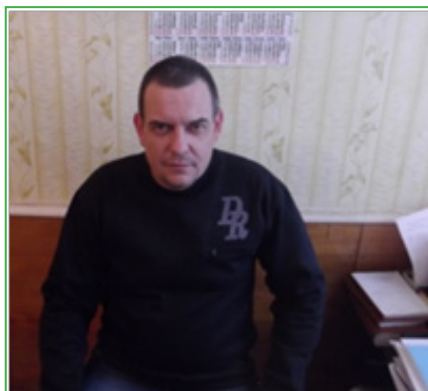


## ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ СТОЛЯРІВ

Проблема енергозбереження актуальна у всьому світі. Якщо ж розглянути нашу країну, можна сказати – це питання номер один. З кожним днем зростають ціни на енергоносії, тому дуже затребувані енергозберігаючі технології.

Одним із варіантів заощадження тепла є встановлення якісних вікон та дверей, які завдяки герметичності здатні забезпечити високий рівень теплоізоляції. Монтаж даних конструкцій – важливий етап будь-якого будівництва. Таку роботу необхідно довіряти справжнім професіоналам. Майбутні кваліфіковані будівельники повинні бути фахівцями у цьому питанні.

Під час проведення уроків з професійної підготовки викладання матеріалу повинно відбуватись із обов'язковою умовою – мотивацією здобувачів освіти. Працюючи майстром в/н, я застосовую свій багаторічний досвід і роблю все можливе, щоб кожен урок був цікавим та корисним, щоб кожен учень



міг застосувати отриману інформацію на практиці, усвідомивши, як і чому саме так необхідно виконувати свою роботу.

Не є винятком уроки, які присвячені порівнянню матеріалів, конструкцій та технологій встановлення вікон. Тому хочу поділитися «секретами» підготовки та проведення ефективного уроку в/н з професії «Столяр».

Під час підготовки до уроку я застосовую найрізноманітніші засо-

би навчання, зокрема: презентації, кросворди, опорні конспекти, інтерактивні методи та кейси, користуюсь веб-програмою Adobe Firefly, яка пропонує нові способи втілення ідей, взаємодії, значно покращуючи процеси творчості за допомогою генеративного штучного інтелекту (далі – ШІ) та чат-боту з ШІ Gemini.

На початку уроку, щоб налаштувати здобувачів освіти на позитивний робочий лад, використовую метод візуалізації: створюю презентацію з яскравим зображенням, згенерованим за допомогою ШІ (рис.1 на стор.2).

Майстер в/н повинен побачити здобувача освіти в спеціальному одязі на організованому робочому місці. Якщо урок відбувається за технологією дистанційного навчання, тоді для впевненості у дотриманні учнем вимог охорони праці щодо використання засобів індивідуального захисту необхідна умова: увімкнута камера пристрою, з якого підключився учень.

### ЧИТАЙТЕ У НОМЕРІ

- ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ СТОЛЯРІВ
- ПРОФЕСІЙНЕ СПРЯМУВАННЯ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ХІМІЇ: формування фахових навичок у здобувачів освіти
- ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
- ЛІТЕРАТУРА - СКАРБНИЦЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ Й МУДРОСТІ НАРОДУ (Деякі методологічні

аспекти прилучення здобувачів освіти до осягнення українського духу)

- ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА У ЗП(П)О
- ПРИЧИНИ МАСОВОГО ВСИХАННЯ ХВОЙНИХ НАСАДЖЕНЬ ПАРКУ «ШАРІВСЬКИЙ» ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО РЕКОНСТРУКЦІЇ ПАРКУ
- ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
- ЗУСТРІЧ З ГЕРОЄМ

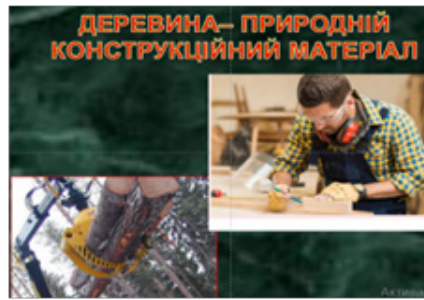
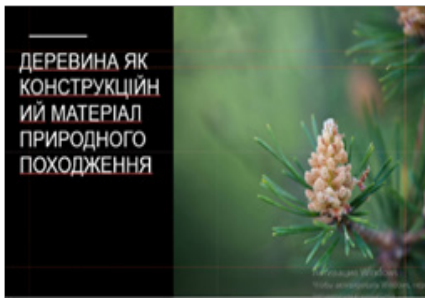


Рис.1. Приклади візуалізації для налаштування здобувачів освіти на робочий процес

Під час актуалізації знань та проведеного вступного інструктажу педагогу потрібно аргументовано доводити здобувачам освіти переваги деревини перед іншими конструкційними матеріалами, тим самим підтверджуючи актуальність та конкурентоспроможність професії «Столяр», а також підтримуючи інтеграцію освітніх компонентів/навчальних предметів.

Ось приклади таких аргументів:

### 1. Дерево – це натурально і красиво

- **Природа в домі:** почніть з того, що дерево – це природний матеріал. Розкажіть, з яких дерев найчастіше роблять вікна (сосна, дуб); порівняйте з пластиком, який виробляють із продуктів перероблення нафти.

- **Дизайн:** запитайте в учнів, який матеріал виглядає тепліше і затишніше. Покажіть їм фото дерев'яних вікон у різних інтер'єрах.

- **Колір і текстура:** підкресліть, що кожне дерев'яне вікно має унікальну текстуру і колір.

### 2. Дерево «дихає»

- **Повітрообмін:** поясніть здобувачам освіти, що дерево має пори, через які повітря може вільно циркулювати; це допомагає підтримувати оптимальну вологість у кімнаті.

- **Здоров'я:** розкажіть, що завдяки повітрообміну в приміщенні буде менше конденсату та цвілі, що позитивно впливає на здоров'я людини.

### 3. Дерево – це довговічно

- **Історія:** поділіться цікавими фактами з учнями про те, що дерев'яні вікна слугували людям століттями.

- **Сучасні технології:** зазначте, що сучасні дерев'яні вікна обробляють спеціальними засобами, які захищають їх від вологи, комах і гниття.

### 4. Дерево – це екологічно та економічно

- **Відновлюваний ресурс:** поясніть здобувачам освіти, що дерева можна вирощувати, а от нафта – це невідновлюваний ресурс.

- **Переробка:** розкажіть про

можливість переробки дерева після закінчення терміну служби вікна.

### 5. Порівняння з пластиком

- **Переваги пластику:** не приховуйте переваг пластикових вікон (легкість, простота догляду).

- **Недоліки пластику:** підкресліть, що пластик – це матеріал, який не «дихає», може виділяти шкідливі речовини при нагріванні та не такий довговічний, як дерево.

Один з найкращих засобів актуалізації опорних знань, умінь та навичок – застосування різнорівневих завдань з критеріями оцінювання (див. додаток на стор.4).

На етапі викладання нового матеріалу з метою мотивації застосовую креативні методи та підходи до навчання, а саме:

- ♦ **Метод сторітелінгу** – мистецтво захоплюючої розповіді, передачі з її допомогою необхідної інформації. Цікаві події викликають інтерес до навчання і допомагають опанувати професійні компетентності.

### ♦ Перехід з «книжкового» стилю мовлення на художній

Наприклад: «Зміни клімату, підвищення цін на енергоносії – все це змушує нас задуматися про енергозбереження наших домів. Одним із ключових елементів, що впливають на теплоізоляцію будівлі, є вікна. Тож вибір правильних вікон – це інвестиція в майбутнє. Давайте розглянемо, які матеріали та технології використовуються для виготовлення вікон, які їхні переваги та недоліки, а також як вибрати оптимальне рішення для свого дому...», або: «Заміна вікон – це інвестиція в комфорт та енергозберігаючі технології вашого дому. Від правильного вибору матеріалу, конструкції та якісного монтажу залежить не лише зовнішній вигляд вашого житла, а й рівень теплоізоляції, звукоізоляції та загальний мікроклімат. Давайте розглянемо всі «за» і «проти» дерев'яних та пластикових вікон, щоб зробити правильний вибір. Вікна – це

частинка нашого життя, яка впливає на настрій і комфорт...».

Можна навести такий приклад для зацікавлення на уроці:

«Уявіть собі старий будинок із вікнами, що вийшли на світ, мов очі мудрої людини. Вони бачили радість і смуток, зміни пори року та мінливість людських долі. Але час неблаганний, і прийшов час замінити старі вікна. Перед господарем будинку постало непросте завдання: зберегти тепло домашнього вогнища за допомогою сучасних технологій або ж залишитися вірним традиціям і обрати натуральне дерево? Саме таке рішення доводиться приймати багатьом з нас, коли мова йде про заміну вікон».

### ♦ Невеличкий історичний екскурс

«Ще з давніх часів люди розуміли важливість світла для житла. Спочатку це були прості отвори в стінах, які з часом еволюціонували в складні конструкції. Від дерев'яних вікон з масивними рамами до сучасних енергоефективних систем з багатокамерними склопакетами – шлях розвитку вікон був довгим і цікавим...».

### ♦ Метод порівняння

**а) Дерев'яні вікна** – це класика, яка ніколи не виходить з моди. Вони відрізняються природною красою, екологічністю та теплоізоляційними властивостями. Сучасні технології обробки деревини дозволяють створювати вікна, які не бояться вологи та шкідників. Найчастіше для виготовлення вікон використовують сосну, ясен, дуб. Кожна з цих порід має особливості: сосна – доступна за ціною, дуб – міцний та довговічний (рис. 2 на стор.3).

**б) Пластикові вікна** – найпопулярніші на сьогодні. Вони відрізняються високою міцністю, довговічністю, простотою догляду та широким вибором кольорів і дизайну. Сучасні ПВХ-профілі мають багатокамерну структуру, що забезпечує високу теплоізоляцію. Крім того, такі вікна добре утримують тепло взимку і прохолоду влітку.

**в) Алюмінієві вікна** – легкі, міцні





Сосна



Ясен



Дуб

Рис. 2. Демонстрація видів деревини

та довговічні. Часто використовуються для великогабаритних вікон та фасадів. Алюмінієві вікна мають відмінну теплопровідність, тому для покращення теплоізоляції використовуються спеціальні терморозриви.

♦ **Метод повернення до раніше викладеного матеріалу**

«Пам'ятаєте історію старого будинку, з якої ми розпочали нашу розповідь? Господар цього будинку довго не міг наважитися замінити ві-

кові дерев'яні вікна. Адже вони були не просто конструкцією, а частинкою історії сім'ї. Дерев'яні рами, що зберегли тепло багатьох поколінь, створювали особливу атмосферу. І хоча сучасні пластикові вікна пропонували безліч переваг, господар все ж вирішив зберегти традиції і віддати перевагу дереву. Ця історія нагадує про те, що вікна – це не тільки функціональний елемент, але й частинка нашої історії та емоційного зв'язку з будинком...».

**Закріплення нового матеріалу:**

**Завдання №2**  
(дайте відповіді на питання)

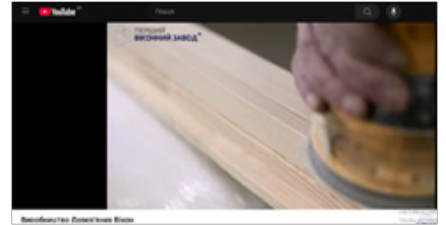
1. Який інструмент використовують при монтажі віконного блоку? (0,5 б)
2. Який витратний матеріал використовують для заповнення зазорів?(0,5 б)
3. Безпечні умови праці при монтажі віконного блоку. (0,5 б)
4. Перелічіть технологічну послідовність операцій при монтажі віконного блоку. (0,5 б)

**Загальна кількість балів за правильно виконане завдання – 1 бал**



Рис. 3. Приклади різних типів завдань на етапі закріплення нового матеріалу

♦ **Перегляд відео (з коментарями та обговоренням)**



♦ **Цікаві завдання для здобувачів освіти**

**1. Проведення експерименту.**

Візьміть два шматочки дерева і пластику. Подихайте на них і поспостерігайте, на якому матеріалі швидше з'явиться конденсат.

**2. Малювання.**

Намалюйте свою кімнату з різними вікнами (дерев'яними і пластиковими) і порівняйте. Які вам подобаються більше?

Під час закріплення нового матеріалу з метою активізації здобувачів освіти задаються питання, пропонується участь у грі чи вікторині за допомогою онлайн-платформ та інтерактивних цифрових інструментів (рис. 3).

Під час заключного інструктажу за результати навчання й активну участь у процесі уроку відбувається оцінювання кожного учня, виставляються оцінки до відомості (рис. 4 на стор.4).

Таким чином, щоб зробити урок в/н цікавим та зрозумілим, майстру необхідно використовувати: яскраві приклади для мотивації, включення в зміст освітньої програми будівельних професій опанування екологічних та енергоефективних технологій, системи оцінювання професійних компетентностей, навичок енергозбереження та максимально розкривати тему, застосовуючи доцільні методи та підходи до професійного навчання.

**Відомість оцінювання**  
навчальних досягнень здобувачів/здобувачок  
з професійно – практичної підготовки.

Професія: столяр будівельний.  
Професійна кваліфікація: 3(2-3) розряд група СМГШМ-12

№ з/п	П. І. П.	Вступний інструктаж		Поточний інструктаж							Загальна кількість балів
		Актуал. Знать	Закріп. Новод. Матер	Орган. робоч. Місця	Доzer прав. безпеки праці	Складання інструкційно-технологічну карту	Обладнання, інструменти, пристосування	Ескіз, МАЛЮНКИ/СХЕМА	Відео звіт	Фото звіт	
		0,5б.	0,5б.	1б.	1б.	2б.	1б.	1б.	3б.	2б.	12
1.	Корольков Алішер Володимирович										
2.	Макулов Іван Валерійович										
3.	Потихун Назар Олександрович										
4.	Шкураєнко Єгор Олександрович										
5.	Магур Олександр Васильович										
6.	Самойленко Іван Михайлович										
7.	Криворучко Віталій Русланович										
8.	Хильченко Микита Ігорович										
9.	Шутенко Роман										
	Миколайович										
10.	Розинський Валентин Євгенович										

Оцінюється кожний учень за 12 – ою системою оцінювання.

**ПРИМІТКА**

Виконана робота	Максимальна
-----------------	-------------

Рис. 4. Відомість оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти на уроці в/н

**Список використаних джерел**

1. Войтович І.Г. Основи технології виробів із деревини: навч. посібник / І.Г.Войтович. – Львів: Інтеллект-Захід, 2004. – 272 с.
2. Крейдлін Л.М. Столярні роботи / Л.М.Крейдлін. – К.: Вища школа, 1993. – 256 с.
3. Ференц О.Б. Технологія столярних виробів: навч. посібник /О.Б.Ференц, Ст. М.Максимів. – Львів: НЛТУ України, 2011. – Ч.1. – 400 с.
4. Технологія столярно-теслерських робіт. – URL: <https://joiner.org.ua/tekhnohohiia-stoliarnykh-robit>

**Олександр КІЯШКО,**  
майстер виробничого навчання  
ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості»

Додаток

**ПРИКЛАДИ РІЗНОРІВНЕВИХ ЗАВДАНЬ НА ЕТАПІ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК**

**Актуалізація опорних знань, умінь і навичок:**  
**ЗАВДАННЯ №1**  
(дайте відповіді на питання)


1. Як сортують дошку? (0,2 б).
2. Як виконується розпил дошок на деталі? (0,2 б).
3. Технологічний процес острожки пластів кромок.(0,3 б).
4. Як виконується склеювання дерев'яних заготовок?(0,3 б).

За правильно виконане завдання - 1,0 бал.


**Викладання нового матеріалу:**  
а) **інструктаж з охорони праці і безпеки життєдіяльності:** повинні працювати в спецодязі (головне вбрання, взуття на гумовій подошві, рукавиці, комбіне сорочка з довгим рукавом); засоби індивідуального захисту (окуляри, респіратор інструменти, пристрої, інвентар, обладнання – в справному стані. Забороняється приступати до виконання робіт, якщо на поверхні є оголені дроти. Під час роботи ручним електроінструментом забороняється торкатися частини, яка обертається. Класти електроінструмент після повної його зупинки.

б) **організація робочого місця:** на робочому місці не повинно бути зайвих інструментів, матеріалів, будівельного сміття; ручний інструмент розміщують зручно, щоб не доводилось робити зайвих рухів. Проходи мають бути вільними. Приміщення повинно бути добре освітлене природним світлом.

**в) опис технологічного процесу:**



**ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА**  
«Монтаж віконного блоку»

ЕСКІЗ	СКЛАД РОБИТ	ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПРОЦЕС	ОЦІНКА ЯКОСТІ
	1.Одгінити спецодези. 2.Організувати робоче місце. 3.Встановлення віконного блоку в профом. 4.Перевірка вертикальності і горизонтальності. 5.Кріплення віконного блоку 6.Заповнення зазорів	Одгінити спецодези. Підготувати інструмент і матеріал. Організувати робоче місце. Установити віконний блок в профом. Перевірити вертикальність і горизонтальність віконного блоку за допомогою будівельного рівня або виска. Після встановлення в профом віконних блоку необхідно закласти дерев'яними клинцями. Прикріпити блок до стіни дюбелями. Заповнити зазори між стіною і віконним блоком монтажною піною	Осі віконного блоку повинні співпадати з осями профому. Відстань між дюбелями повинна дорівнювати 1 м. Дюбель використовують розміром об'єм х 60 мм
	<b>Матеріали</b> Віконний блок.	<b>Організація робочого місця</b> 1.На робочому місці не повинно бути будівельного сміття, зайвих матеріалів, інструментів.	<b>Безпечні умови праці</b> 1.Спецодези. 2.Інструмент повинен бути в справному стані.

**Закріплення нового матеріалу:**

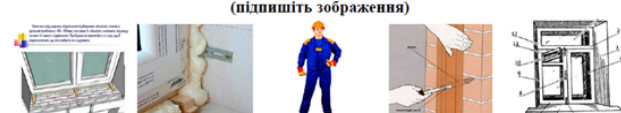
**Завдання №2**  
(дайте відповіді на питання)

1. Який інструмент використовують при монтажі віконного блоку? (0,5 б)
2. Який витратний матеріал використовують для заповнення зазорів?(0,5 б)
3. Безпечні умови праці при монтажі віконного блоку. (0,5 б)
4. Перелічіть технологічну послідовність операцій при монтажі віконного блоку. (0,5 б)

Загальна кількість балів за правильно виконане завдання – 1 бал

**III. Поточний інструктаж ( 200 хв):**

**Завдання №3**  
**I рівень**  
(підпишіть зображення)



Загальна кількість балів за правильно виконане завдання – 1,0 бал

**II рівень**  
(дайте відповіді на питання)

1. Якої довжини використовують дюбель при монтажі віконного блоку?
2. Яка відстань між дюбелями при монтажі віконного блоку?
3. Який контрольно-вимірвальний інструмент використовують для перевірки вертикальності і горизонтальності?
4. Як розміщуються осі віконного блоку при встановленні?  
За кожну правильну відповідь – 0,5 бала.

Загальна кількість балів за правильно виконане завдання – 2 бал

**III рівень**  
Складання інструкційно-технологічної карти на тему: «Монтаж віконного блоку»  
За правильно виконане завдання -3 бала

**IV рівень**  
Зняти відео з особистим виконанням роботи на тему: «Монтаж віконного блоку» з дотриманням безпечних умов праці.  
За правильно виконане завдання - 4,0 балів

**IV. Заключний інструктаж (25хв) -** відеоконференція на платформі ZOOM  
-Підведення підсумків уроку  
-Оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти

**Домашнє завдання :** скласти кросворд відповідно до теми уроку:  
4 балів – 4 слова; 5 балів – 5 слів; 6 балів – 6 слів;  
7 балів – 7 слів; 8 балів – 8 слів; 9 балів – 9 слів  
10 балів – 10 слів; 11 балів – 11 слів; 12 балів – 12 слів

Майстер в/н \_\_\_\_\_ Олександр КІЯШКО



# ПРОФЕСІЙНЕ СПРЯМУВАННЯ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ХІМІЇ: формування фахових навичок у здобувачів освіти

Підготовка висококваліфікованих робітників потребує оптимізації та поглиблення базових знань, диференціації та інтеграції змісту освіти з основними напрямами майбутньої професійної діяльності; посилення професійної орієнтації, розвитку нестандартного та творчого мислення, дослідницьких умінь.

Оскільки в ЗП(ПТ)О професійна підготовка здійснюється одночасно з вивченням загальноосвітніх предметів, то, насамперед, необхідно, щоб обидва види навчання взаємодоповнювали один одного.

Згідно з вимогами Державного стандарту базової і повної середньої освіти вивчення хімії в ЗП(ПТ)О полягає у подальшому формуванні та розвитку ключових компетентностей учнів, у реалізації професійної спрямованості навчання.

Одним із кращих прикладів формування та розвитку життєвих компе-

тентностей учнів є проектна технологія навчання. Тому я поставила за мету використовувати метод проектів при навчанні хімії.

В основі проектно-технології лежить розвиток пізнавальної та дослідницької діяльності учнів, зацікавленість у предметі, уміння орієнтуватися в інформаційному просторі. Учні здійснюють пошук певної інформації, отримують додаткові знання, презентують свою роботу.

Дослідницька проектна робота учнів більш ефективна, якщо вона тісно пов'язана з їх професійною діяльністю. Такі інтегровані проекти спрямовані на формування цілісної картини світу, на стимулювання інтересу учнів до нових знань і використання цих знань у конкретній практичній діяльності.

Проекти розробляються учнями індивідуально або в групах. Я надаю консультації щодо планування, визначення мети, завдань і методики дослідження,

пошуку інформації, координую хід виконання проекту, надаю їм допомогу при виконанні експериментальної частини проекту, якщо вона необхідна. Для ефективного виконання проектів я розробляю дослідницькі завдання, в якості домашнього експерименту, які учні використовують для створення своїх дослідницьких проектів.

Так, при вивченні теми: «Неорганічні речовини та їх властивості», учні виконують навчальні проекти, зокрема, проект на тему: «Дослідження рН ґрунтів своєї місцевості». Для здобувачів освіти, які опановують професію «Перукар», надаю завдання виконати дослідницькі проекти на тему: «Дослідження рН косметичних засобів». Для створення таких навчальних дослідницьких проектів пропоную учням виконати домашні експериментальні дослідження. Наведу приклад такого експериментального завдання.

## Тема домашнього експериментального дослідження: «Дослідження рН косметичних засобів»

**Мета:** навчитися визначати рівень рН косметичних засобів за допомогою універсального індикатора.

**Обладнання:** штатив із пробірками або скляні скельця, піпетка.

**Реактиви:** універсальний індикаторний папір, косметична продукція (різні види шампунів, гель для душу, маска для волосся тощо).

### ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

**Шампунь** – це рідка косметична форма, яка складається з розчинника (вода, екстракти рослинної сировини, спирт, гліцерин тощо), розчинних лужних солей вищих жирних кислот і розчинених в ньому або змішаних з ним біологічно активних речовин.

Залежно від реакції середовища шампуні можна поділити на:

- лужні (рН вище 7);
- кислотні (рН від 1 до 5);
- нейтральні (рН від 5 до 7).

Наприклад, **лужні шампуні** з найвищим показником (рН вище 7) створені для глибокого очищення, тому їх можна використовувати для дуже жирної структури волосся або при себорей (при надзвичайно активній роботі сальних залоз).

Шампунями з високим рН можна готувати локони до хімічної завивки, якщо вони дуже товсті або жирні.

**Шампунь з низьким рівнем рН** добре допомагає відновити пошкоджене, ламке, сухе й ослаблене волосся; відновити кислотно-лужний баланс волосся, якщо його застосовувати відразу після фарбування. Також ці шампуні рекомендується використовувати за наявності лупи.

**Мила** – це натрієві або калієві солі вищих карбонових кислот: стеаринової та пальмітинової. Натрієві солі вищих карбонових кислот є основною складовою частиною твердого мила, калієві солі – **рідкого мила**. Мила мають досить високий водневий показник (рН 8-10), добре розчиняють бруд і мають антибактеріальні властивості.

**Маска для волосся** – це засіб догляду за волоссям, який має концентровану формулу і призначений для зволоження, живлення, відновлення і загоєння пошкоджень волосся. Вона містить корисні інгредієнти, такі як вітаміни, масла, протеїни й інші поживні речовини, які допомагають поліпшити стан волосся.

Далеко не всі виробники косметичних засобів вказують на упаковках рівень рН. Як же визначити рН шампуню, бальзаму, маски для волосся, якщо на упаковці рН не вказа-

но? Це можна зробити шляхом виконання таких нескладних хімічних лабораторних дослідів, які ви навчитеся виконувати сьогодні.

Знати рівень рН бажано, щоб грамотно підбирати для себе косметичні засоби, довше зберігати колір фарбування і не страждати від жирного, або сухого волосся, його ламких кінчиків.

#### Правила безпеки:

- для дослідів використовуйте невеликі кількості реактивів;
- остерігайтеся потрапляння реактивів на шкіру, в очі, на одяг; у разі потрапляння їдкої речовини змийте її великою кількістю води.

#### ВИКОНАННЯ ДОСЛІДУ

Випробуйте універсальним індикатором зразки косметичної продукції. Для випробування густих зразків, як, наприклад, маски для волосся, їх необхідно розчинити в невеликій кількості води. Визначте рН розчинів.

Результати досліджень занесіть у таблицю.

Дослід-жувана речовина	Назва об'єкту дослідження			
	Колір індикатора	Значення РН	Реакція середовища	Йони, наявні у розчині
Шампунь 1				

Шампунь 2				
Рідке мило				
Гель для тіла				
Маска для волосся				

#### Дайте відповіді на запитання:

1. Наявністю в розчині яких йонів зумовлена його кислотність?
2. Чим відрізняються кислоти та лужне середовище?
3. У чому полягає необхідність використовувати знання про рН розчинів?

**Творче завдання:** розробити рекомендації для користування косметичними засобами для свого типу волосся.

При вивченні теми «Хімічні реакції» згадуємо з учнями окисно-відновні процеси, які мають місце в професійній діяльності перукаря. Учні мають справу з гідроген пероксидом, тому я вважаю доцільним запропонувати їм навчитися готувати розчини гідроген пероксиду потрібної концентрації та дослідити властивості цієї речовини. Завдання надаю в якості домашнього хімічного експерименту для подальшого виконання дослідницьких проєктних робіт.

### Тема: Приготування розчину гідроген пероксиду заданої концентрації. Дослідження властивостей гідроген пероксиду

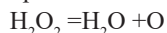
**Мета роботи:** навчитися проводити необхідні розрахунки для приготування розчинів гідроген пероксиду заданої концентрації, досліджувати його властивості.

**Обладнання та реактиви:** мірний циліндр, або інший мірний посуд з кришечкою, гумові рукавички, окислювач Пергідроль – це 35% розчин гідроген пероксиду.

**Техніка безпеки:** Під час роботи з препаратом треба застосовувати індивідуальні засоби захисту (гумові рукавички, захисні окуляри). При потраплянні на шкіру, слизові оболонки їдкої речовини змийте її великою кількістю води.

#### ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Гідроген пероксид – безбарвна речовина з характерним запахом. Густина 3% розчину становить 1,04 г/см<sup>3</sup>; 35% – 1,4 г/см<sup>3</sup>, температура кипіння 152°C. Необмежено розчинна у воді під дією нагрівання або світла поступово розкладається, утворюючи воду й атомарний кисень.



У медицині перекис водню належить до групи антисептичних препаратів, чинить дезінфекційну дію.

В організмі людини, під дією ферменту каталази, який міститься у крові, перекис водню розкладається на численні бульбашки атомарного кисню, який вбиває хвороботворні бактерії та виносить на поверхню рани забруднення.

Перекис водню в перукарській справі застосовують як окислювач при освітленні та обезбарвленні волосся. Для проведення освітлення товстого волосся використовують 8-12% розчин, приготовлений з концентрованого розчину гідроген пероксиду, для середньої товщини – 6-8% розчин, при цьому для більш тонкого волосся – тільки 3-6% розчин.

У продажу зустрічається пергідроль – окислювальна емульсія гідроген пероксиду високої концентрації: 30%, 35%, 50%. Тому необхідно, використовуючи такий концентрат, уміти приготувати розчин потрібної концентрації.

#### ВИКОНАННЯ ДОСЛІДІВ І РОЗРАХУНКІВ

**Завдання 1.** Розгляньте приклад розрахунку для приготування розчину заданої концентрації.

Приготувати 150 мл розчину гідроген пероксиду з масовою часткою розчиненої речовини 8% (густина розчину 1,05 г/мл) з пергідролю, в якому масова частка речовини 35% (густина розчину 1,4 г/мл).

Алгоритм розрахунків до завдання 1.

Для виконання розрахунків згадаємо формули:

1. Масова частка розчиненої речовини  $\rho = \frac{m(\text{розчину})}{V(\text{розчину})}$  – це величина, що дорівнює відношенню маси розчиненої речовини до маси розчину.

$$\omega(\text{речовини}) = m(\text{речовини}) / m(\text{розчину})$$

2. Формула густини розчинів:

Дано:

$$V_1(\text{розчину}) = 150 \text{ мл}$$

$$\omega_1(\text{H}_2\text{O}_2) = 8\% (0,08)$$

$$\rho_1(8\%\text{H}_2\text{O}_2) = 1,05 \text{ г/мл}$$

$$\omega_2(\text{H}_2\text{O}_2) = 35\% (0,35)$$

$$\rho_2(32\%\text{H}_2\text{O}_2) = 1,4 \text{ г/мл}$$

$$\rho(\text{H}_2\text{O}) = 1 \text{ г/мл}$$

$$V_2(\text{розчину}) - ?$$

Розв'язання:

1. Визначимо масу 8% розчину:

$$m_1(\text{розч.}) = \rho_1 \cdot V_1(\text{розч.}) = 1,05 \text{ г/мл} \cdot 150 \text{ мл} = 157,5 \text{ г}$$

2. Визначимо масу розчиненої речовини у розчині:

$$m(\text{речовини}) = \omega_1(\text{речовини}) \cdot m_1(\text{розчину})$$

$$m(\text{речовини}) = 0,08 \cdot 157,5 \text{ г} = 12,6 \text{ г}$$

3. Знаходимо масу 35% розчину пероксиду:

$$m_2(\text{розчину}) = m(\text{речовини}) / \omega_2$$

$$m_2(\text{розчину}) = 12,6 \text{ г} / 0,35 = 36 \text{ г}$$

4. Знаходимо об'єм цього розчину:

$V_2 = m_2(\text{розчину}) / \rho_2(35\%H_2O_2) = 36 \text{ г} / 1,4 \text{ г/мл} = 25,7 \approx 26 \text{ мл}$

Для приготування розчину додаємо в мірний стакан, чи циліндр 26 мл пергідролу і воду до позначки 150мл.

**Завдання 2.** Виконайте самостійно розрахунки та приготуйте розчин.

Приготуйте 100 мл розчину гідроген пероксиду масовою часткою розчиненої речовини 6% (густина розчину 1,04 г/мл) з пергідролу, в якому масова частка речовини 35% (густина розчину 1,4 г/мл). Для виконання завдання проведіть необхідні розрахунки в зошиті (дивись алгоритм вище).

Для приготування розчину додаємо в мірний стакан, чи циліндр об'ємом розрахованого розчину пергідролу і повільно додаємо воду до поділки 100 мл. Перемішуємо скляною паличкою. Закриваємо кришечкою стакан.

Усе виконуємо в гумових рукавичках!

За результатами досліджень заповніть таблицю:

Речовина	$\omega_1$	$V_1$	$\rho_1$	$\omega_2$	$\rho_2$	$V_2$	$V_{\text{води}}$
$H_2O_2$							

Зробіть висновок.

**Завдання 3.** Дослідження окислювальних властивостей добутого 6% розчину гідроген пероксиду.

Додайте в добутий 6% розчин гідроген пероксиду шматочок кольорової тканини. Збовтайте. Закрийте стакан. Залиште на деякий час. Що спостерігаєте? На основі спостереження зробіть висновок про окисні властивості гідроген пероксиду.

За результатами досліджень заповніть таблицю:

Послідовність дій	Спостереження	Рівняння реакції	Висновок

При вивченні теми «Вуглеводні» дізнаємося про галузі застосування вуглеводневих сполук, використання продуктів їх переробки. Учні виконують навчальні проекти, зокрема, на тему: «Октанове число бензину», «Якість бензину» тощо. Для виконання дослідницької проектної роботи пропонуємо учням в домашніх умовах дослідити якість бензину. Особливо зацікавлені в таких експериментах учні з професії «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів. Водій автотранспортних засобів». Приклад такого експериментального завдання.

## Тема: Дослідження якості бензину.

**Мета:** придбати навички оцінки якості бензину.

**Прилади та реактиви:** пробірки, або скляні стаканчики, піпетка 1 мл, годинникове скло діаметром не менше 50-70 мм, азбестова сітка, або пісок; зразок палива, розчин калій перманганату ( $KMnO_4$ ); вода.

**Правила безпеки:**

- для дослідів використовуйте невелику кількість палива;
- не забувайте, що легкозаймисті та горючі рідини, в разі їх загорання, необхідно гасити водою або піском.

**ДОСЛІД 1. Зовнішній вигляд (колір, прозорість, запах).**

Бензин налейте у пробірку або стакан і розгляньте зовнішній вигляд, звертаючи увагу на колір, прозорість і запах.

**Колір:** Налийте невелику кількість пального в чисту прозору склянку. Поставте склянку під природне світло й уважно подивіться на його колір.

Бензини, які виробляли до 1997 року називалися етиловани і були забарвлені. Автомобільні етиловані бензини були забарвлені: А-72 в червоний; А-76 – жовтий; АІ-93 – помаранчевий колір. Етиловані бензини мали добавки: тетраетил свинцю; при всіх перевагах – дешевизні, простоті й ефективності – продукт був досить отруйним. Зараз випуск етилованого бензину повсюдно заборонений.

Сучасні неетиловані бензини за природою повинні бути безбарвні. Однак жовтий або світло-коричневий колір бензину може бути викликаний наявністю в ньому смолистих речовин або у випадку забруднення його маслом.

**Прозорість:** Налийте невелику кількість пального в чисту прозору склянку. Поставте склянку під природне світло й уважно подивіться на його прозорість. Бензин має бути прозорим, без видимих часток. Дизель також має бути прозорим, але допускається незначний жовтуватий відтінок.

Бензин незалежно від колірного відтінку повинен бути зовсім прозорим і не містити видимих суспензій і осадів. Каламутний вигляд бензину при кімнатній температурі зумовлюється наявністю в ньому води у вигляді емульсії. У бензині така емульсія досить швидко розкладається (15-20 хв) і вода осідає на дно посудини у вигляді крапельок або

шару. Суспензії й осаді є механічними домішками, які утворюються при зберіганні або транспортуванні палива.

**Запах:** Обережно понюхайте пальне на безпечній відстані. Бензин прямої перегонки має м'який, досить приємний запах. Пальне з великою кількістю домішок або зі старих запасів може мати неприємний запах. Бензин, що зберігався тривалий час, втрачає властивості і починає видавати характерний запах старої олії. Якщо ви відчуваєте різкий, неприємний запах, або запах, схожий на суміш олії чи іншого палива, краще відмовитися від його використання.

**ДОСЛІД 2. Випаровування на папері.**

На білий фільтрувальний папір нанесіть скляною паличкою одну краплю випробуваного бензину і дайте йому випаруватися. Огляньте залишок після випаровування. Бензин хорошої якості випаровується при кімнатній температурі за 15-20 хв без будь-якої плями. Якщо бензин має значну кількість висококиплячих вуглеводнів, то на папері може залишитися незначний слід – масляниста пляма, з кольоровими відтінками, що свідчить про наявність домішок.

**ДОСЛІД 3. Якісне визначення ненасичених вуглеводнів.**

Нестійкі, ненасичені вуглеводні, які легко окислюються, знаходяться в бензинах, що містять продукти термічного крекінгу. У бензинах прямої перегонки, в тому числі у всіх авіаційних бензинах, а також у дизельному паливі, ненасичених вуглеводнів немає або є дуже незначна кількість.

**Виконання дослідів:**

1. Приготуйте розчин калій перманганату. Для цього декілька кристалів сухого порошку додайте у скляний стаканчик, який наповнений на 1/3 водою.

2. У пробірки, або скляні стаканчики, налейте рівні об'єми (приблизно по 4-6 мл) випробуваного палива і додайте розчин калій перманганату. Суміш збовтайте і засічіть час. Якщо протягом 2 хв фіолетове забарвлення розчину не зміниться, то в паливі ненасичені вуглеводи відсутні. А якщо в результаті реакції фіолетове забарвлення водного розчину  $KMnO_4$  і бензину переходить у буре, з подальшим випаданням бурого осаду  $MnO_2$ , то в бензині присутні ненасичені вуглеводні.

#### ДОСЛІД 4. Заморожування дизельного пального.

Для дизельного пального можна провести тест на морозостійкість. Якісне дизельне пальне повинно залишатися рідким за низьких температур, тоді як неякісне може кристалізуватися або густіти.

**Виконання досліджу:** Налейте невелику кількість дизельного пального у пластикову пляшку. Помістіть її в морозильну камеру на кілька годин. Якщо після витримки на холоді дизель загустів або з'явилися кристали, це свідчить про низьку якість пального, яке може не підійти для використання в зимовий період.

#### ДОСЛІД 5. Визначення смолистості і забруднення бензину за залишками після спалювання.

За залишками після спалювання на сферичному (годинному) склі можна зробити висновок про забрудненість бензину смолистими та іншими речовинами. Цим способом на практиці, не маючи складних приладів, можна легко оцінити якість бензину і приблизний термін його зберігання. При тривалому зберіганні бензини окислюються й осмолюються.

##### Виконання досліджу:

Вибрати вдома безпечно в пожежному відношенні місце. На чисте, сухе і нерухоме годинникове скло, встановлене опуклістю вниз на азбестову сітку, або на пісок, обережно по центру налити за допомогою піпетки 1 мл випробуваного палива. Після цього годинникове скло не чіпати і не переміщати. Прибрати ємність з бензином, піпетку й інші сторонні предмети та підпалити бензин сірником, не торкаючись годинникового скла. Після закінчення горіння скла дати охолонути й оглянути залишок на склі після спалювання. Чистий бензин, в якому відсутні смолисті речовини, залишає на склі слід у вигляді білого білуватого кільця. Смолистий бензин дає ряд концентричних кілець жовтого або коричневого кольору. Бензин, забруднений маслом та іншими рідкими важкими нафтовими домішками, залишає на склі незгорілі краплі, які, зазвичай, розташовуються по колу ближче до зовнішнього краю плями.

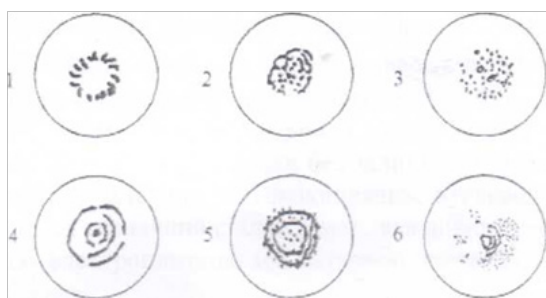


Рис. 1. Види залишку після спалювання:

1 – безсмольний бензин; 2 – смолистий бензин; 3 – бензин, забруднений маслом; 4 – бензоліва суміш; 5 – бензин, забруднений кристалічними домішками; 6 – бензин, забруднений парафіном.

Результати дослідів занесіть у таблицю:

№ досліду	Дослідження	Спостереження	Висновок
1.	Колір		
	Прозорість		
	Запах		

2.	Залишок після випарювання		
3.	Визначення ненасичених вуглеводнів		
4.	Замороження зразку палива		
5.	Визначення смолистості		

Професійна спрямованість та інтеграція в процесі навчання сприяє розвитку творчого ставлення до праці, інтересу до обраної професії, вихованню самостійності, ініціативності, активності, допитливості у вирішенні різноманітних виробничих проблем.

Кожний навчальний предмет виконує певну функцію у формуванні висококваліфікованого фахівця. Проте саме інтеграція загальноосвітніх і спеціальних професійних знань визначає кінцеву якість рівня професійної підготовки учнів.

##### Список використаних джерел:

- Програма з хімії для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти. Рівень стандарту (затверджена наказом МОН України від 23.10.2017 № 1407). – URL: <https://goo.gl/fwh2BR>
- Староста В.І., Ярошенко О.Г. Тестові завдання з методики навчання хімії: Навчальний посібник. – К.: Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, 2013. – 75 с. – URL: [https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/23248/1/2013\\_Starosta%20V\\_Jaroshenko%20O\\_75%20s..pdf](https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/23248/1/2013_Starosta%20V_Jaroshenko%20O_75%20s..pdf)
- Анічкіна О., Авдєєва О., Євдоченко О., Камінський О., Писаренко С., Чумак В. Хімічний експеримент у школі та вдома: навчальний посібник. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2024. – 386 с. – URL: <http://eprints.zu.edu.ua/39718/1/%D0%A0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%81.pdf>
- Домашній експеримент з хімії. – URL: [http://melitopolmoxim.zp.sch.in.ua/skrinjka\\_vchitelya/himichnij\\_eksperiment/domashnij\\_eksperiment](http://melitopolmoxim.zp.sch.in.ua/skrinjka_vchitelya/himichnij_eksperiment/domashnij_eksperiment)
- Проектна діяльність на уроках хімії як засіб формування. – Овруч, 2023. – URL: <https://naurok.com.ua/posibnik-proektna-diyalnist-na-urokah-himi-yak-zasib-formuvannya-klyuchovih-kompetentnostey-318894.html>
- Навчання хімії учнів основної школи: методичний посібник / Величко Л.П., Вороненко Т.І., Нетрибійчук О.С. – К.: «КОНВІ ПРИНТ», 2019. – 192 с. – URL: <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/metpos2019-scaled.jpg>
- Прасолова О.В., Кожемякіна Н.Ф. Використання інноваційних технологій на уроках біології та хімії. Навчально-методичний посібник. – Краматорськ, 2021. – 99 с. – URL: <https://naurok.com.ua/navchalno-metodichny-posibnik-vikoristannya-innovaciyni-tehnologiy-na-urokah-biologii-ta-himi-231481.html>
- Кикоть В.П. Природні джерела вуглеводнів. Методичний посібник. – URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01000si3-acbc.doc.html>

Тетяна КОРОЛЬОВА,

викладачка хімії Регіонального центру професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області



# ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

## Роль фразеології у формуванні ключових компетентностей здобувачів освіти

Фразеологія – це той пласт лексики, в якому народ засобами мови відображає свою національну самосвідомість, культуру, напрацьовану віками мудрість та життєву філософію. Вона віддзеркалює етнографічні, історичні та побутові факти, дані про духовний розвиток суспільства, якому належить мова. У зв'язку з цим, при вивченні фразеології викладач повинен володіти мовознавчим матеріалом, знати історію та етнографію народу, вміти вводити фразеологічні одиниці в мову здобувачів освіти, щоб сформувати у них навички використання фразеологізмів у мовлення. При навчанні фразеології необхідно звернути їх увагу на особливості філософії, історії, культурі та менталітету українського народу. Вивчення фразеології може відіграти важливу роль у формуванні ключових компетентностей.

Однією з головних компетентностей, що формується в здобувачів освіти під час вивчення цього розділу є комунікативна компетентність: вивчення фразеології допомагає їм розуміти та використовувати в мовленні фразеологічні звороти. Це розвиває їхні здібності до ефективного спілкування та взаєморозуміння.

Серед основних комунікативних умінь, що відіграють важливу роль в особистісному розвитку людини, науковці виділяють уміння спілкуватися, слухати і чути партнера, співпрацювати, вільно, чітко і зрозуміло висловлювати свою точку зору, відстоювати власну позицію, аргументовано переконувати інших, бути толерантним до різних думок.

Комунікативна компетенція передбачає володіння всіма видами мовної діяльності та основами культури усної та письмової мови, базовими вміннями та навичками використання мови в життєво важливих сферах та ситуаціях спілкування. Вивчення фразеології може значно покращити комунікативну компетентність здобувачів освіти, оскільки фразеологізми є не тільки елементом мовлення, але й культурно-історичним явищем, містять багато інформації про традиції, звичаї, вірування та інші аспекти життя народу; сприяють збагаченню словникового запасу, що позитивно впливає на здатність виражати свої думки та ідеї за допомогою точних слів і виразів. Вживання фразеологізмів сприяє розвитку навичок усного та писемного мовлення, у тому числі уміння правильно вживати вислови, аргументувати свою думку та вести діалог.

При вивченні фразеології невід'ємним елементом є літературна компетентність: фразеологічні звороти є складовою частиною літературної мови, а їх вивчення допомагає учням збагачувати лексичний запас та краще розуміти літературні твори.

Вивчення фразеології також сприяє формуванню культурної та цифрової компетентності. З одного боку, чимало фразеологічних зворотів відображають національну культуру та традиції, а їх вивчення може допомогти здобувачам освіти

краще зрозуміти культурні особливості свого народу та інших країн. А з іншого – здобувачі освіти можуть набувати цифрових навичок, виконуючи завдання із застосуванням комп'ютерних технологій.

Окрім того, вивчення фразеології сприяє розвитку критичного мислення учнів, оскільки вимагає від них аналітичного мислення та уміння розуміти значення фразеологічних зворотів у контекстах.

## Комплекс вправ та завдань для вивчення фразеології в умовах дистанційного навчання

В умовах дистанційного навчання вивчення фразеології може бути ефективним, оскільки педагог має можливість організувати освітній процес у такий спосіб, аби забезпечити якісну мовну освіту учнів. Для досягнення цієї мети викладачеві необхідно використовувати ефективні методи навчання, наприклад, онлайн-ресурси та електронні підручники, які дозволяють здобувачам освіти самостійно вивчати матеріал. Також доцільно проводити онлайн-консультації, під час яких відповідати на їх запитання, пояснювати складні моменти та проводити дискусії. Використовувати інтернет-ресурси можна як під час синхронного, так і асинхронного навчання. Передусім, необхідно обрати онлайн-платформу, щоб організувати онлайн-уроки, завантажити завдання та корисні матеріали, а також отримати зворотній зв'язок у вигляді виконання завдань, коментарів тощо.

Найзручнішою платформою вважаю Google Classroom, оскільки вона відкриває чимало можливостей взаємодії із здобувачами освіти та уможливорює якісну організацію освітнього процесу. Для ефективного засвоєння знань про фразеологію доцільно використовувати різноманітні вправи та завдання. Зокрема, можна запропонувати здобувачам освіти роботу з текстом, де пропущені фразеологізми (з довідки потрібно обрати відповідний за змістом фразеологізм). Для цього викладач має дібрати текст з художньої або методичної літератури або ж вигадати його самостійно.

**Виберіть з довідки фразеологізми, визначте, якими членами речення вони є**

1. Я швидко..., коли побачила розгніваного тата.
2. Діти обходили покинутий будинок....
3. Семен стояв....
- 4... не зробила нікого щасливим.

**Довідка: ні в сих ні в тих, Сізіфова праця, десятою дорогою, прикусила язика.**

*Приклад вправи з теми: «Фразеологізми. Багатозначність, синонімія та антонімія фразеологізмів»*

Окрім цього, доцільно залучати учнів до дослідницької діяльності, пропонуючи їм самостійно знаходити в текстах фразеологізми та аналізувати їх структуру та семантику.

**У тексті художньої літератури знайти речення із фразеологізмами. Пояснити їх значення.**

**Сценка-діалог з повісті М.Стельмаха “Гуси-лебеді летять”**

- Ти звідки такий вискіпався?
- Он звідти. Пустіть мене, дядьку, в театр.
- Чого захотів! Я тебе пущу,але так, щоб знав, **де раки зимують**.
- Я вже знаю, де вони зимують... жалібно заскімлив... .
- А куди Макар телят ганяє?** Теж знаєш? - уже з цікавістю покосував на мене парубок.
- І це знаю, - бадьоріше відповів я.
- Ну, а де **роги козам правлять?**..
- Теж знаю.
- А по чому фунт лиха?**
- Це як на якому ярмарку, - посмілішав я.

Приклад завдання з теми:

«Фразеологія власне українського походження»

Такий підхід сприяє активізації мисленневих процесів здобувачів освіти та розвиває їхні аналітичні навички.

Відеохостинг YouTube є також корисною при вивченні української мови. Зокрема, при підготовці здобувачів освіти до НМТ (ЗНО), коли викладач може знайти відео на будь-яку тему з української мови для виконання різнорівневих тестів (або запропонувати знайти відео здобувачам освіти), в яких би були різноманітні завдання щодо вживання фразеологізмів: <https://www.youtube.com/live/SWnNQIwhhT8?feature=shared>.

Приклад завдання і тесту для підготовки здобувачів освіти до НМТ(ЗНО) за допомогою відеохостинг YouTube з теми: «Фразеологізми»

Такі завдання активізують сприйняття мови на слух, дозволяють простежити інтонацію при розділових знаках та активізують увагу здобувачів. Їх можна використовувати в

асинхронному режимі, аби кожен здобувач освіти мав можливість прослухати текст стільки разів, скільки йому потрібно, та виконати правильно завдання.

Цікавим завданням є прослуховування художніх аудіофрагментів з метою пошуку прикладів використання фразеологізмів. Подібні завдання не лише сприяють кращому засвоєнню знань з мови, а й зумовлюють зв'язок мови з літературою.

Пошук фразеологізмів може відбуватися не лише в текстах з літератури, а й в публіцистичних статтях наприклад, у заголовках. Це дозволить здобувачам освіти навчитися вживати фразеологізми в розмовному мовленні.

**Поясніть значення використаного в заголовку фразеологізму. Спробуйте сформулювати мету вживання автором конкретної фразеологічної одиниці.**

- 1."Не перегнути б законодавчу палицю".
- 2."Піррова перемога уряду".
- 3."Економіка наступає на горло вітчизняній пісні".
- 4."Вчитися ніколи не пізно, проте краще — своєчасно".
- 5."Хто в Укрнафті хазяїн?".
- 6."Друковане слово податківця — не горобець".

Приклад вправи з теми:

«Фразеологізми. Їх використання у мовленні»

Невід'ємним елементом при вивченні фразеології є актуалізація знань про синоніми та антоніми. Здобувачам освіти можна запропонувати знайти антонімічні та синонімічні пари до певних фразеологізмів, пояснити відтінки значень кожного з них. Подібні завдання в умовах дистанційного навчання можна створювати за допомогою онлайн-платформи Learning Apps, що відкриває перед педагогом чимало можливостей використання або створення різноманітних вправ. Такі завдання прості у виконанні, їх можна використовувати як для групової або індивідуальної роботи в синхронному режимі, так і для роботи в асинхронному режимі: <https://learningapps.org/watch?v=papeg858t24>

Лексичні і фразеологічні синоніми, антоніми, пароніми.

Приклад використання платформи Learning Apps при вивченні теми: «Лексичні і фразеологічні синоніми, антоніми, пароніми»

На платформі є різні шаблони вправ, які допоможуть викладачеві в актуалізації або засвоєнні знань. Для ефективного вивчення фразеології на уроках української мови важливо застосовувати різноманітні методи та прийоми, до яких відносяться:

**1. Контекстне вивчення:** здобувачам освіти пропонуються тексти або речення з фразеологічними зворотами, які потрібно розібрати. Це допомагає учням зрозуміти значення фразеологічних зворотів у конкретних ситуаціях та текстах.

**2. Асоціативний метод:** здобувачі освіти називають асоціації до фразеологічного звороту та пояснюють їх. Наприклад, до фразеологізму «пускати в хід» можуть бути асоціації з механізмами, рухом, енергією тощо.

**3. Ігрова форма роботи.** Наприклад, гра «Відгадай фразеологізм»: учні мають відгадати фразеологічний зворот, використовуючи проілюстровану педагогом асоціацію або контекст.

**4. Робота зі словником:** здобувачі освіти вивчають фразеологічні звороти за допомогою словника та складають речення з їх використанням.

**5. Рольова гра:** здобувачі освіти використовують фразеологічні звороти в рольових ситуаціях, наприклад, відтворюють діалог на будь-яку тематику.

Кожне з запропонованих вище завдань повинно мати етап обговорення та пояснення викладачем правильності або неправильності його виконання. Під час дистанційного навчання деякі завдання педагог може оцінювати без широкого пояснення, однак деякі потребують обговорення та обміну досвідом між здобувачами освіти та викладачем. Як правило, це стосується творчих та дослідницьких завдань (наприклад, пошук випадків використання фразеологізмів у художній літературі або мовленні людей). У процесі обговорення теми або завдань уроку здобувачі освіти активно розвивають комунікативні, мовленнєві та мовні здібності, що сприяє

формуванню важливих життєвих навичок.

Таким чином, загальною метою вивчення фразеології на уроках української мови є розвиток мовленнєвої компетенції здобувачів освіти, збагачення їхнього лексичного запасу та навичок використання мови у різних життєвих ситуаціях.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авксентьев Л.Г. Сучасна українська мова. Фразеологія. 2-ге вид. Харків: Вища школа, 1988. 137 с.
2. Алейченко М.Ф. Теоретичні питання фразеології. Харків: Вища школа, 1987. – 135 с.
3. Альохіна Н.В. Формування майбутньої компетентності майбутніх фахівців. URL: <https://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/>
4. Власенко Л., Тригуб І. Фразеологічні одиниці та їх класифікація. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019. №39. Том 3. С.10-13. URL: [http://vestnikphilology.mgu.od.ua/archive/v39/part\\_3/4.pdf](http://vestnikphilology.mgu.od.ua/archive/v39/part_3/4.pdf)
5. Галич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. К.: Вища школа, 1985. 151 с.
6. Куковська В. Становлення фразеології як лінгвістичної одиниці. URL: <https://www.sworld.com.ua/konfer26/870.pdf>
7. Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації. 2020. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita2020.pdf>
8. Теоретичні основи фразеології: навчальний посібник. Ужгород: Ужгородський державний університет, 1999. 176 с. URL: [https://shron1.chtyvo.org.ua/Zymomria\\_Mykola/Teoretychni\\_osnovy\\_fraze\\_olohii.pdf](https://shron1.chtyvo.org.ua/Zymomria_Mykola/Teoretychni_osnovy_fraze_olohii.pdf)

**Юлія БЕЗНІС,**

*викладачка української мови та літератури  
ДНЗ «Куп'янський регіональний центр  
професійної освіти»*

### З досвіду роботи

## ЛІТЕРАТУРА - СКАРБНИЦЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ Й МУДРОСТІ НАРОДУ (Деякі методологічні аспекти прилучення здобувачів освіти до осягнення українського духу)

Для кращого сприймання матеріалу рекомендуємо прослухати пісню у виконанні сестер Ірини та Христини Величенко «Серце моє там, де Україна»: [https://www.youtube.com/watch?v=5QBaJoV308Y&ab\\_channel=%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B3%D1%96%D0%B9%D0%9A%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C](https://www.youtube.com/watch?v=5QBaJoV308Y&ab_channel=%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B3%D1%96%D0%B9%D0%9A%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C)

Пропонуючи своїм вихованцям курс української літератури, я часто замислювався: як донести до слухачів яскраві думки, ідеї авторів, прищепити юнакам і дівчатам увагу до точного й образного слова, доколишніх проблем, щоб здобувачі пройнялись і підхопили естафету поколінь? А ще – як запалити в їхніх душах вогники цікавості до тематики нашої



історії, культури?

Переконавався: якщо пропонувати потрібне в концентрованому, яскравому мовному оформленні, то факти сприймаються краще, рядки залишаються в пам'яті й допомагають формувати свідомість. Про такі можливості зазначають і психологи: особливий контекст краще сприяє формуванню сучасного українця.

У пам'яті зринають ще зі студентської лави засвоєні слова відомого німецького майстра влучного слова Ліона Фейхтвангера: «Пізнання нічого не варте, якщо воно не прагне стати життям і дійсністю. Пізнання, любов до свободи і ненависть до гнобителів єдині й неподільні».



Погодьмось, у часи наших випробувань варто замислитись, що й для чого наші здобувачі мають засвоїти.

І тут спала на думку ідея, що ми не повною мірою використовуємо для цього програмні твори літератури. Треба уважніше придивитись до авторів, їхніх висловів, котрі стали крилатими й побутують на устах цілих поколінь. Такі висловлювання, фразеологізми супроводжують наш народ з найдавнішого минулого й до сьогодні, потужно навіртаючи нові покоління до історичної пам'яті та мудрості.



Л. Костенко, роман «Берестечко»



А ось ще одне висловлення, яке засвідчує невмирущий оптимізм народу, його характер, що гартувався роками випробувань.

Та прийде час, як перед Богом свідчу: ще буде Слово, більше за слова.

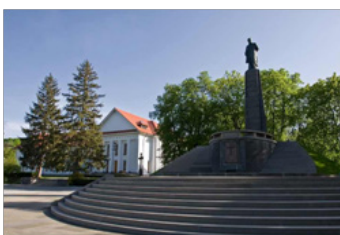
Але чи й справді ми німі для світу, чи, може, трохи світ недочува?



Ми – воїни, не ледарі, не лежні.  
І наше діло праведне й святе.  
Бо хто за що, а ми – за незалежність.  
Отож нам так і важко через те.

Л.Костенко, «Берестечко»

Ще в середині XIX ст. Великий Кобзар, Т.Г.Шевченко, заповідав нащадкам звідки брати знання й мудрість: Із покоління в покоління передаються мудрі настанови Тараса Григоровича для всіх нас.



Учітесь, читайте,  
і чужому научайтесь,  
й свого не цурайтесь.  
Бо хто матір забуває,  
того Бог карає.  
(«І мертвим, і живим...»)

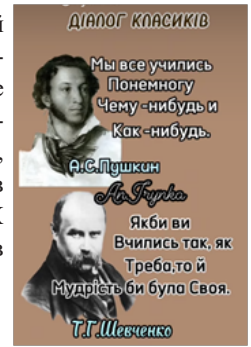
І тут же нагадував тим, які були байдужими до суспільних проблем, не переймалися знаннями.

Поетичне порівняння мотивацій до навчання в росіян та українців говорить саме за себе. І тут доречно ще згадати настанови мудрого і прозорливого Тараса Григоровича Шевченка, котрий ще в 40-ві роки XIX ст. застерігав дівчат:

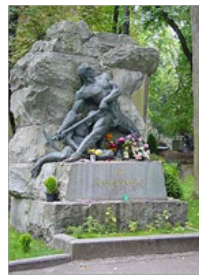


Кохайтесь, чорнобриві, та не з москалями,  
Бо москалі злії люди, зроблять лихо з вами...

(з поеми «Катерина»)



Великий Каменяр, І.Я.Франко, свого часу продовжив естафету національних провідників і вже конкретніше сконцентрував увагу українців на подальших кроках самоствердження. До речі, Іван Якович першим почав носити вишиванку в громадських місцях, чим започаткував напрям сучасних модних традицій.



Не пора, не пора, не пора  
Москалеві, ляхові служити!  
Довершилась України кривда стара, –  
Нам пора для України жити.

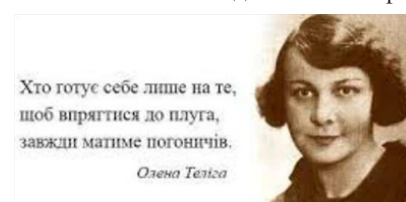
Поет і драматург М.Старицький теж далекоглядно розвінчував експансіоністську політику імперської Росії, спрямовану на підкорення сусідніх народів. І це має підтвердження в сучасних реаліях.

Раби сліпі! Знаряддя нижче влади!  
За що, про що ви губите братів?  
Із вашої сліпоти та розради  
Й наковано на світі кайданів!

Михайло Старицький

Цей автор ще в XIX ст. актуалізував ставлення українців до своєї мови: «Живеш в Україні, то знай її мову!».

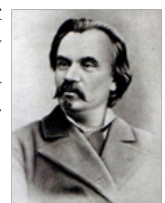
Представниця покоління літераторів 1-ої третини XX ст. Олена Теліга підхопила естафету національного само-



ствердження і яскраво сформулювала кредо своїх сучасників (до речі, мотиви її пісні переходять пізніше більшовицькі агітатори та переписуть

слова на свій лад).

Чуєш, мій друже, славний юначе,  
Як Україна стогне і плаче?  
З півночі чорна постає хмара,  
Рикає хижо московська навала.



Приспів:

Ми сміло в бій підем за Україну  
І голови складемо за землю рідну.  
Ми сміло в бій підем за Русь святую  
І як один проллєм кров молодую.  
Ворог лукавий йде на Вкраїну  
Щоб обернути край наш в руїну.

Як бачите, висловлення сторічної давності зовсім не втратили актуальності.

Тим часом естафету підхоплюють нові свідомі українці, митці слова.

Не дам поганьбити мого роду!  
Піду під муки і на ад терпінь,  
Та не скорюся, не зігнуся!  
Так мені рідний поможи, народе,  
І ти всесильний Господи! Амін!

*Петро Кармінський*

Чорно кругом, чи біло,  
Не зупиняти рух!  
Може зламатись тіло,  
Але ніколи – дух.

*Олекса Стефанович*

З попередніми словами перегукуються думки-настанови праведника складних 70-80-х рр. ХХ ст. Василя Стуса. Коли радянська система знущалась над ним, а її керівники не звертали уваги на слушні дорікання щодо свого правління, совкового мислення й відкидання права народів на національне самовизначення, Василь Семенович заповідав собі й побратимам по духу не звертати уваги на труднощі, добиватись обраної цілі.



Терпи, терпи – терпець тебе шліфує,  
сталить твій дух – тож і терпи, терпи.  
Ніхто тебе з недолі не врятує,  
ніхто не зіб'є з власної тропи.  
На ній і стій, і стрій – допоки скону...

*Василь Стус*



Такі Прометееві слова підтвердить і Павло Тичина. В години грізних випробувань народу під час 2-ої світової війни він переконливо оголосить:

Я єсть народ, якого правди сила  
ніким звойована ще не була!

*Павло Тичина*



Минулі покоління українців схоже формувались з надзвичайної кризи – українського духу й національного самосвідомлення. Можливо, завдяки цьому і вдалося зберегти національну ідентичність, утвердити державу.

Як добре те, що смерті не боюся я  
і не питаю, чи тяжкий мій хрест.  
Що вам, богове судді, не клонюся  
в передчутті невідомих верств.

Що жив-любив і не набрався скверни,  
ненависті, прокльону, каяття.  
Народе мій, до тебе я ще верну,  
і в смерті обернуся до життя...

*Василь Стус*



Наші люди з непохитного племені початку ХХ ст. Тоді, перед загрозою червоноармійської окупації, поет Олександр Олесь у «Листі до сина» напише:

Виростай, мій сину, будь міцний, як криця.  
Виростеш, – скажу я, де лежить рушниця,  
Де лежать набої, де лежить граната...  
Щоб не знав спокою окупант-чужинець,  
Щоб боявся навіть слова "українець"!

*Олександр Олесь (1918 р., а ніби, як сьогодні)*

Не пощастило нашому народу.  
Дав Бог сусідів, ласих до нашестя.  
Забрали все – і землю, і свободу.  
Тепер забрати хочуть вже і честь.

*Ліна Костенко, "Берестечко"*

Досить часто українським авторам вдавалось простими, дохідливими словами донести до людей найтонші та важливі почуття причетності до провідних думок покоління, сформувавши настанови, без яких народ не може бути згуртованим, націленим на важне становище серед інших.



Можна вибрати друга і по духу брата,  
Та не можна рідну матір вибирати...  
Можна все на світі вибирати, сину,  
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

*Василь Симоненко*



А далі – вже поезія непохитних, патріотів не на словах – українок, які тепер роблять значний внесок для національної



Перемоги.

Ти думаєш – я стала на коліна?  
Я тільки зав'язала берці!  
Ім'я жіноче в мене – УКРАЇНА!  
Любов і гордість оповили серце!  
Ти думаєш – мене здолати? –  
І грози, й гради ранять мої груди...  
Не раз приходилось мені вмирати,  
Щоб знову відродитися і бути!  
Стою на краю прірви і молюся –  
І сум, і віра, і надія в серці!  
А ти чекаєш, що я похитнуся?!

Ні! – Схилилась тільки зав'язати берці!

*Людмила Максимлюк*

Ритмічні, емоційні слова допомагають людям у важкі хвилини, підтримують дух і створюють магічні обереги. Таке

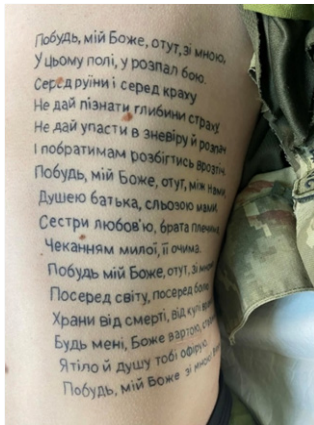


трапилось з одним із українських воїнів. Його тяжко поранило на фронті. Дніпропетровські лікарі, до яких привезли воїна, думали, що не витягнуть з пазурів смерті. Проте, оглянувши бійця, санітари-медсестри невдовзі повідомили, що в нього не виявили переламів, загрозливих ран. Воїн відповів, що не сумнівався, бо віра – це знання й оберег.

Лікарі звернули увагу на татуйовану молитву на його руці. Захисник пояснив, що у хвилини тяжких випробувань повторював слова молитви. Вони стали для нього справді своєрідним оберегом і допомогли вистояти та вижити на полі бою.

### Молитва, яка врятувала життя бійця

Побудь, мій Боже, отут, зі мною,  
У цьому полі, у розпал бою.



Серед руїни і серед краху  
Не дай пізнати глибини страху.  
Не дай упасти в зневіру й  
розпач  
І побратимам розбігтись  
врозтіч.  
Побудь, між Боже, отут, між  
нами,  
Душею батька, сльозами мами,  
Сестри любов'ю, брата  
плечима,  
Чеканням милої, її очима.  
Побудь, мій Боже, отут, зі мною  
Посеред світу, посеред болю.

Храни від смерті, від кулі вражої  
Будь мені, Боже, вартою, стражею.

Як бачите, слова таки мають магічну силу, коли їх застосовувати щиро й доречно.

А тепер настав привід замислитись, як проходить наше життя, чого людина прагне й чи усвідомлює своє перебування на цій землі?



Минуле не вернуть,  
не виправить минуле...  
А час не зупиняється,  
а молодість біжить,  
І миті жодної  
не можна повернути,  
щоб заново, по-іншому прожить.

*Василь Симоненко*

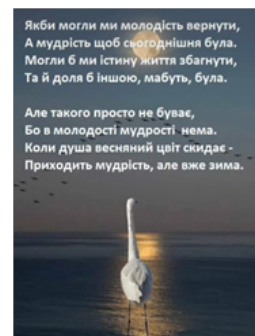


Такі важливі ідеї про смисл нашого перебування в цьому світі і необхідність цінувати кожную хвилину продовжить харківський поет Анатолій Перерва. І справді: так коротко й переконливо висловити те, про що багато розмірковують, вдалось тільки справжньому майстру слова.



Не скажеш долі:  
Зачекай, благаю!  
Я помилюся, прошу, переграй!  
Оскарженню життя не підлягає...

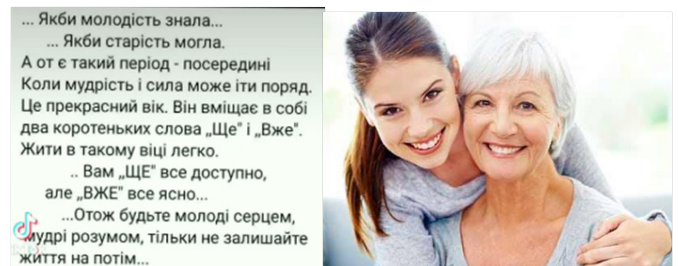
*Анатолій Перерва*



*Валентина Козина*



Нерідко можна почути від уже досвідчених людей:



... Якби молодість знала...  
... Якби старість могла.  
А от є такий період - посередіні  
Коли мудрість і сила може іти поряд.  
Це прекрасний вік. Він вміщає в собі  
два коротеньких слова „Ще” і „Вже”.  
Жити в такому віці легко.  
.. Вам „ЩЕ” все доступно,  
але „ВЖЕ” все ясно...  
...Отож будьте молоді серцем,  
мудрі розумом, тільки не залишайте  
життя на потім...

Тож народна вдача, історична мудрість передається в нашого народу з покоління в покоління. Додаються нові обставини, герої, гартується український характер. І образне, яскраве слово в цьому неабияк допомагає.

Ми – не вчорашній дощ, і ми – не лохи,  
І не юрба покірних та німих,  
Зі шляху істин не зійшли нітрохи,  
Бо споконвіку звалися людьми.

*Галина Запорожченко*

Цей вірш миколаївської поетки, написаний 2019 р., як ніколи підходить до збірного образу українців, які відважно боронять нашу землю, щоб нею не заволоділи чужинці.



Народе мій, не слухай хитрунів!  
Дай руку тим,  
хто йде до правди стійко,  
Хто може вчуть  
людські страждання й гнів  
і не продатись за липку копійку!

*Вадим Крищенко*

Ці ідеї підтримає й продовжить ще один майстер слова.

В той час, як будеш падати колись,  
Залишившись з собою в порожнечі,  
Зберись думками і не полінився  
Запам'ятати три важливі речі:

Запам'ятай того, який штовхнув,  
А також, хто підтримав при падінні.  
І звісно, тих, хто оком не моргнув,  
Спостерігав і залишався в тіні...

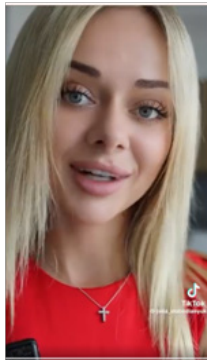
Всі люди пізнаються у біді,  
Життя збиває часто нас з дороги,  
Тож знадобиться це тобі тоді,  
Коли ти знов піднімешся на ноги.

*Дмитро Ковтун*



Нагадаємо про безперервність нашого життя. В це теж треба вірити, попри всі складнощі й негаразди (уривок у виконанні Юлії Слободянюк): <https://www.facebook.com/100000683225025/videos/3695862823960359/?idovani ty=132580304135761>

А тепер – слова, що спадають на думку при спогляданні пам'ятника Кобзареві в Харкові. Вони теж далекосяжні. Суспільну думку оприлюднила громадська діячка Ніна Виноградська.



#### ШЕВЧЕНКІВ БЛОКПОСТ

А Ви, Тарасе, на посту  
Все стоїте без переміни.  
Та й хто Вас нині тут підмінить,  
Бо ми то в крові, то в поту.  
За землю рідну все б'ємось,  
За те, що наші тут святині –  
Калини, сосни-берегині,  
Дніпро, Донець і чиста Рось.  
... Скажіть нам все начистоту?  
Кому поставити свічу,  
За те, щоб мир настав у світі,  
Щоб хліб збирали ми у літі,  
Щоб щастя всім і доскоху?  
... Засяє нам усім зоря,  
Як мир назавжди буде в світі,  
Читаємо у Заповіті  
Шевченкового «Кобзаря».

І як тут не підтримати літераторку морально разом з нашими вихованцями, озвучивши слова: «**Настане день, і зацвіте калина, і заспівають ніжно солов'ї. Здобуде перемогу Україна, повернуться герої до рідні!**».

**Єднаймо свої лави!**



**Анатолій БІДА,**

викладач ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області»

## З досвіду роботи

# ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА У ЗП(ПТ)О

Важливим напрямом діяльності соціально-психологічної служби ДНЗ «Харківське вище професійне училище №6» (далі – училище) є створення безпечного середовища та умов для саморозвитку та самовиховання, а також підтримка ментального здоров'я, завдяки якому кожна людина може реалізувати власний потенціал, упоратися із життєвими стресами, продуктивно та плідно працювати і навчатися.

Уже п'ятий рік поспіль соціально-педагогічну службу закладу очолює Шевченко Ольга Миколаївна, яка закінчила Українську інженерно-педагогічну академію у 2020 році, має кваліфікаційну категорію «Спеціаліст II категорії» та майже 15 років педагогічного стажу.

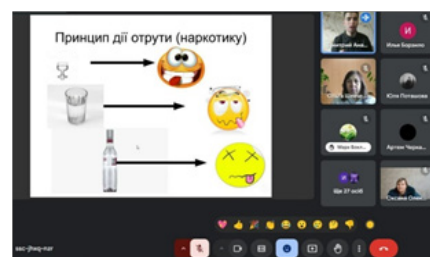
Головною метою своєї діяльності Ольга Миколаївна вважає формування в молоді орієнтації на здоровий спосіб життя, профілактику адиктивної поведінки, тому проводить певні заходи з попередження тютюнопаління, алкоголізму, наркоманії, ВІЛ/СНІДу та протиправної поведінки серед неповнолітніх.

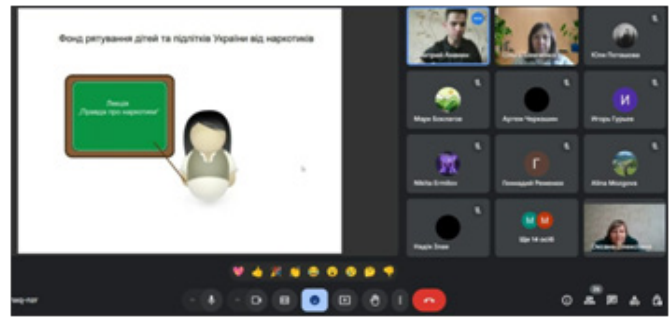
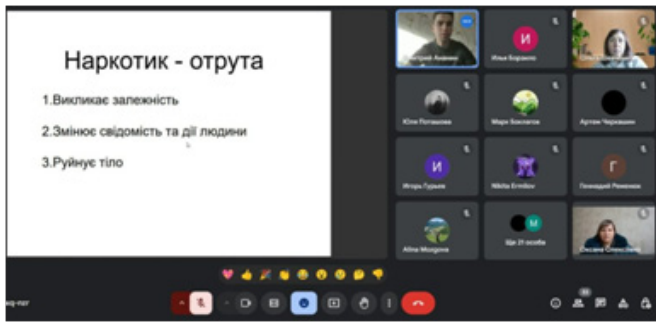
З початку 2024/2025 н.р. згідно з

планом роботи проведено ряд просвітницько-профілактичних заходів. Так, 10 жовтня 2024 року до Всесвітнього дня ментального (психічного) здоров'я Ольга Миколаївна провела для педагогічних працівників училища тренінгове заняття за темою: «**Повір у себе**». Одна з цікавих вправ на тренінгу – «Казкотерапія», сутність якої полягає у створенні особливого ментального простору, де фантазії людини стають подібними до дійсності та сприяють подоланню її страхів і комплексів. На прикладі позитивних персонажів ми вчимося діяти правильно. Негативні герої казок вказують нам на моделі неналежної поведінки. Завершилося заняття рефлексією «Квітка виправданих очікувань». Усі учасники тренінгового заняття мали змогу висловити свої думки та спостереження щодо «когнітивного дисонансу» у житті і способи розвитку позитивного мислення: <https://metalist.org.ua/treninhove-zaniattia-povir-u-sebe-do-vsivitnoho-dnia-mentalnoho-ta-psykhichnoho-zdorov-ia/>

З метою підвищення обізнаності молоді про ризики, пов'язані з нарко-

тиками, та формування відповідального ставлення до власного здоров'я 6 листопада 2024 року в училищі для здобувачів освіти проведена важлива **лекція на тему: «Правда про наркотики»**. Під час заходу слухачам надано актуальну інформацію про небезпеку вживання наркотичних речовин, їх вплив на фізичне та психічне здоров'я, а також соціальні наслідки, що часто залишаються невидимими на перший погляд. Лекцію проводили фахівці з протидії наркоманії, які представили актуальні статистичні дані та поділилися історіями людей, які змогли подолати залежність. Особлива увага приділялася методам запобігання наркотичній залежності та важливості ведення здорового способу життя:





<https://metalist.org.ua/6-lystopada-v-dnz-kharkivske-vyshche-profesiyne-uchylshche-6-vidbulasia-vazhlyva-leksii-na-temu-pravda-pro-narkotyky/>

1 грудня 2024 року проведено виховний захід з профілактики ВІЛ/СНІДу, метою якого було надати учасникам науково обґрунтовану інформацію про шляхи передачі, профілактику та лікування захворювання, а також розвінчати поширені міфи та стереотипи про ВІЛ/СНІД.

Також у Міжнародний день боротьби зі СНІДом в училищі пройшла соціальна акція «Червона стрічка». Здобувачі освіти та педагоги прикріпили червоні стрічки до свого одягу, як символ боротьби з глобальною епідемією, яка охоплює всі континенти, країни, міста. Ідея червоної стрічки належить художнику Франку Муру. Червона стрічка – символ підтримки інфікованих людей, протидії дискримінації і суспільної ізоляції людей, які живуть з ВІЛ/СНІДом, надії на майбутнє без СНІДу. Вона означає: «Я знаю про проблему ВІЛ/СНІДу, я не байдужий до неї»: <https://metalist.org.ua/sotsialna-aktsiia-chervona-strichka/>

На виконання вимог Конвенції ООН про права дитини, законів України

«Про освіту», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» та інших нормативно-правових документів, згідно зі спільним планом роботи училища та Харківського районного управління поліції, з метою забезпечення взаємодії між працівниками кримінальної поліції у справах дітей та педагогічною, учнівською і батьківською громадськістю протягом року для здобувачів освіти **проводиться профілактична робота:** <https://search.app/HAzu36EMjtT6MjZA6>

Під час заходів працівники поліції розкривають такі питання:

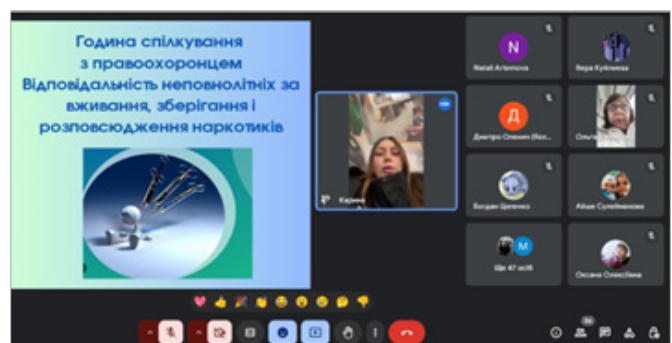
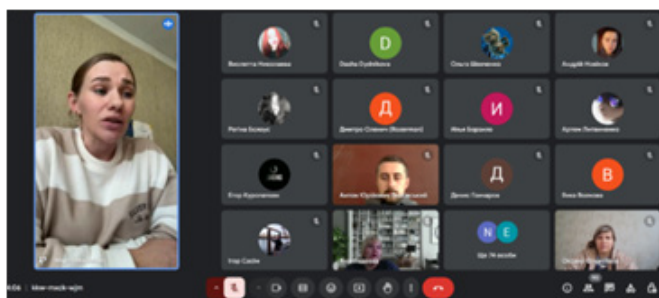
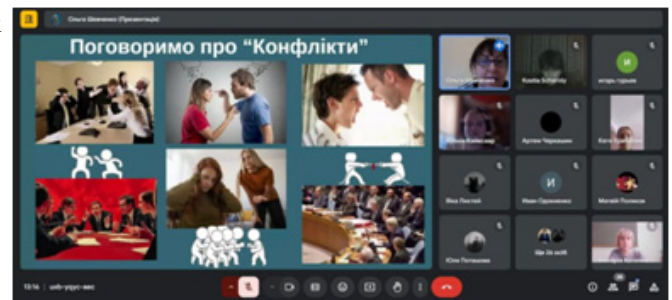
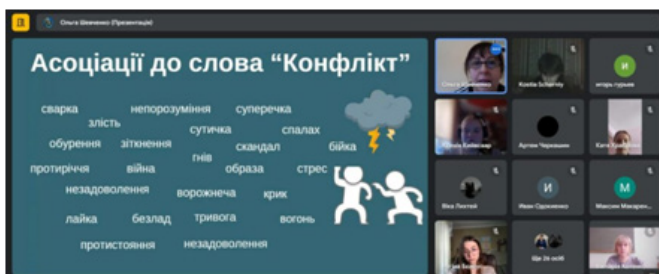
- ♦ особливості адміністративної та кримінальної відповідальності за вчинення правопорушень;
- ♦ протидія булінгу, запобігання домашньому насильству;
- ♦ права та обов'язки неповнолітніх;
- ♦ небезпека вживання психоактивних речовин тощо.

З метою вивчення стратегій конструктивного вирішення суперечок соціальним педагогом для здобувачів освіти проведено виховний захід на тему: «Конфлікти та методи їх вирішення». Захід відзначився інтерактивним форматом: учні брали участь у групових

вправах, аналізували реальні життєві ситуації та моделювали діалоги для вирішення конфліктів. Такі активності допомогли кожному відчути себе учасником процесу розв'язання конфлікту й отримати корисні навички спілкування. Ольга Миколаївна підкреслила важливість толерантності, взаємоповаги та вміння знаходити компроміс як у повсякденному житті, так і в майбутній професійній діяльності. Захід пройшов у дружній атмосфері, спонукаючи учнів до саморефлексії та пошуку конструктивних рішень у будь-яких конфліктних ситуаціях: <https://search.app/tHXtYXozKqgUm8pw7>

Основний акцент роботи соціально-психологічної служби училища Ольга Миколаївна ставить на заходи первинної, превентивної профілактики, націленої на підтримку та розвиток умов, що сприяють збереженню фізичного, особистісного та соціального здоров'я, тому що профілактика є масовою і найбільш ефективною в тих умовах, в яких зараз ми перебуваємо.

І наостанок, Ольга Миколаївна ділиться з педагогами ЗП(П)О методичною розробкою виховного заходу з профілактики ВІЛ/СНІД.





**Тема:** «ВІЛ/СНІД: МІФИ І РЕАЛЬНІСТЬ»

**Мета:**

**Освітня:**

— Поглибити знання: надати учасникам науково обґрунтовану інформацію про ВІЛ/СНІД, шляхи передачі, профілактику та лікування.

— Розширити світогляд: показати, що ВІЛ/СНІД – це актуальна проблема сучасності, що стосується кожного.

— Формувати правильне розуміння: розвінчати поширені міфи та стереотипи про ВІЛ/СНІД.

**Розвиваюча:**

— Розвивати критичне мислення: навчити аналізувати інформацію, відрізняти факти від вигадок.

— Формувати навички самоосвіти: спонукати до самостійного пошуку інформації про здоров'я.

— Розвивати комунікативні навички: створити умови для обміну думками та досвідом.

**Виховна:**

— Формувати відповідальне ставлення до здоров'я: спонукати до здорового способу життя та безпечної поведінки.

— Виховувати толерантність: формувати повагу до людей, які живуть з ВІЛ/СНІД.

— Виховувати соціальну відповідальність: спонукати до участі в соціальних проєктах, спрямованих на боротьбу з ВІЛ/СНІД.

**Компетентнісна:**

**Соціальні та громадянські компетентності:**

— Здатність працювати в команді.  
— Здатність до співпраці та взаємодії з іншими людьми.  
— Готовність брати участь у вирішенні соціальних проблем.

**Здоров'язберезувальні компетентності:**

— Здатність оцінювати ризики для здоров'я та приймати обґрунтовані рішення.

— Здатність дотримуватися правил здорового способу життя.

**Інформаційні компетентності:**

— Здатність шукати, аналізувати та оцінювати інформацію з різних джерел.

— Здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології.

За допомогою цього виховного заходу учасники зможуть:

- збагатити знання про ВІЛ/СНІД;
- змінити погляди на людей, які живуть з ВІЛ/СНІДом;
- розробити власні стратегії безпечної поведінки;
- сформувати відповідальне ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих.

Форма заняття: тренінгове заняття.

Додаткові матеріали:

1. Буклети, плакати з інформацією про ВІЛ/СНІД.
2. Контакти організацій, які надають допомогу ВІЛ-інфікованим.
3. Червоні стрічки, плакат «Дерево підтримки», зелені і червоні картки.
4. Кросворд про ВІЛ/СНІД «Знайди слово».

### ХІД ЗАНЯТТЯ:

#### 1. Вступ (1 хв.)

Привітання.

Правила роботи в групі.

#### 2. Вступна бесіда (10 хв.)

Що ви знаєте про ВІЛ/СНІД? (учні відповідають)

Звідки ви отримуєте інформацію про це захворювання? (учні відповідають)

Які ваші почуття, коли чуєте про ВІЛ/СНІД? (учні відповідають)

#### Повідомлення теми заняття.

**Соціальний педагог:** 1 грудня – Всесвітній день боротьби зі СНІДом.

Що це за день? (учні відповідають)

**Соціальний педагог:** 1 грудня щороку у всьому світі нагадують про важливість боротьби з епідемією ВІЛ/СНІДу, підтримують людей, які живуть із ВІЛ, та вшановують пам'ять тих, хто помер від цієї хвороби.

Як розшифровується ВІЛ і СНІД? (учні відповідають)

Що являється символом цієї акції? (учні відповідають)

**Соціальний педагог:** Червона стрічка – символ надії та підтримки.

Що означає червона стрічка? (учні відповідають)

**Соціальний педагог:** Червона стрічка – це міжнародний символ солідарності з ВІЛ-позитивними людьми. Вона нагадує, що всі мають право на повагу, підтримку та якісне лікування.

**Історія символу.** Символ придумали у 1991 році американські художники, як знак єдності та боротьби зі СНІДом. З того часу її носять 1 грудня люди в усьому світі.

#### Постановка мети.

Як це стосується підлітків? (учні відповідають)

**Соціальний педагог:**

1. Поширення знань: цей день допомагає дізнатися більше про ВІЛ/СНІД і як уберегтися від інфекції.

2. Підтримка: це нагода висловити підтримку тим, хто живе з ВІЛ.

3. Участь у заходах: ви можете брати участь в акціях, що проводять багато організацій, виступах чи флешмобах, щоб дізнатися про важливість проблеми ВІЛ.

Що можете зробити саме ви? (учні відповідають)

— Одягти червону стрічку як символ підтримки.

— Дізнатися більше про ВІЛ та поділитися інформацією з друзями.

— Взяти участь у сьогоднішньому заході, присвяченому цьому дню.

— Поважати людей з ВІЛ – вони нічим не відрізняються від інших і можуть жити повноцінно.

— Цей день – нагадування, що кожен із нас може зробити щось важливе для боротьби з ВІЛ/СНІДом.

Одягаємо червоні стрічки на знак підтримки людей з ВІЛ.

#### 3. Вікторина «Знавці ВІЛ/СНІД» (15 хв.)

Команди по черзі відповідають на запитання.

За кожну правильну відповідь команда отримує бал.

- Що таке ВІЛ та СНІД? ВІЛ – вірус імунодефіциту людини, який руйнує імунну систему. СНІД – це остання стадія ВІЛ-інфекції, коли імунна система вже не може боротися із хворобами.

- Які основні шляхи передачі ВІЛ? Незахищений статевий акт, використання нестерильних інструментів для ін'єкцій, передача від інфікованої матері до дитини під час вагітності, пологів або годування груддю.

- Які основні симптоми ВІЛ-інфекції на ранніх стадіях?



Часто відсутні або схожі на симптоми грипу: слабкість, лихоманка, збільшення лімфатичних вузлів.

- Як можна запобігти зараженню ВІЛ? Використання презервативів під час статевого акту, одноразових шприців, відмова від випадкових статевих зв'язків, регулярне тестування на ВІЛ.
- Де можна пройти тестування на ВІЛ? У центрах планування сім'ї, медичних кабінетах, інфекційних лікарнях, а також у багатьох приватних клініках. Тестування є безкоштовним і анонімним.

#### 4. Вправа «Міфи і правда про ВІЛ/СНІД» (20 хв.)

**Завдання:** визначити, які твердження є правдивими, а які – ні, аргументувати свою відповідь.

**Відповідь:** ПРАВДА-зелена картка, МІФ-червона картка. Обговорення відповідей усією групою.

##### 1. Твердження: ВІЛ можна заразитися через обійми або рукоштовнання.

**Правильна відповідь:** Міф.

**Пояснення:** ВІЛ не передається через обійми, рукоштовнання, дотики чи інші повсякденні контакти. Вірус передається тільки через кров, статеві рідини, грудне молоко або від матері до дитини під час вагітності чи пологів.

##### 2. Твердження: Укус комара може передати ВІЛ.

**Правильна відповідь:** Міф.

**Пояснення:** Комарі не можуть передавати ВІЛ, оскільки вірус не може вижити або розмножуватися в їхньому організмі.

##### 3. Твердження: Людина з ВІЛ може жити повноцінним життям, якщо приймає ліки.

**Правильна відповідь:** Правда.

**Пояснення:** Завдяки антиретровірусній терапії (АРТ) ВІЛ-позитивні люди можуть жити довго, залишатися здоровими і мати якісне життя. Ліки знижують рівень вірусу в крові до мінімуму.

##### 4. Твердження: ВІЛ може передаватися через спільний посуд чи туалет.

**Правильна відповідь:** Міф.

**Пояснення:** ВІЛ не передається через побутові предмети чи туалет. Вірус швидко гине поза організмом людини.

##### 5. Твердження: Тест на ВІЛ – єдиний спосіб дізнатися, чи є інфекція.

**Правильна відповідь:** Правда.

**Пояснення:** ВІЛ не має специфічних симптомів, тому тільки тестування може дати точну відповідь про наявність інфекції.

##### 6. Твердження: Люди з ВІЛ можуть народжувати здорових дітей.

**Правильна відповідь:** Правда.

**Пояснення:** Завдяки сучасним методам лікування ризик передачі ВІЛ від матері до дитини можна звести майже до нуля, якщо вчасно почати лікування.

##### 7. Твердження: Презервативи не захищають від ВІЛ.

**Правильна відповідь:** Міф.

**Пояснення:** Презервативи є одним із найефективніших способів запобігання передаванню ВІЛ при правильному використанні.

##### 8. Твердження: ВІЛ можна вилікувати повністю.

**Правильна відповідь:** Міф.

**Пояснення:** На сьогодні ВІЛ не виліковний повністю, але антиретровірусна терапія дозволяє контролювати вірус і жити повноцінним життям.

##### 9. Твердження: Людина з ВІЛ не виглядає хворою.

**Правильна відповідь:** Правда.

**Пояснення:** Люди з ВІЛ можуть виглядати абсолютно здоровими, тому неможливо визначити інфекцію без тестування.

##### 10. Твердження: Спортотом займатися з ВІЛ-інфікованими небезпечно.

**Правильна відповідь:** Міф.

**Пояснення:** ВІЛ не передається через піт або повітря, тому спільні заняття спортом безпечні.

##### 11. Твердження: Молодь має низький ризик зараження ВІЛ.

**Правильна відповідь:** Міф.

**Пояснення:** Ризик зараження залежить не від віку, а від поведінки, наприклад, незахищеного статевого контакту чи вживання наркотиків.

##### 12. Твердження: ВІЛ передається через поцілунки.

**Правильна відповідь:** Міф.

**Пояснення:** У слині міститься дуже мала кількість вірусу, тому ризик зараження через поцілунок відсутній.

##### 13. Твердження: Якщо обидва партнери мають ВІЛ, їм не потрібно використовувати презервативи.

**Правильна відповідь:** Міф.

**Пояснення:** Презервативи потрібні навіть у таких випадках, оскільки існує ризик інфікування іншими штамами ВІЛ або іншими інфекціями.

##### 14. Твердження: Підлітки можуть безкоштовно пройти тест на ВІЛ.

**Правильна відповідь:** Правда.

**Пояснення:** Тестування на ВІЛ є безкоштовним і доступним у багатьох медичних закладах, особливо в рамках профілактичних програм.

##### 15. Твердження: ВІЛ-інфекція завжди призводить до СНІДу.

**Правильна відповідь:** Міф.

**Пояснення:** Завдяки сучасним методам лікування ВІЛ-інфекція може не переходити у стадію СНІДу, якщо людина регулярно приймає ліки.

##### 16. Твердження: ВІЛ можна заразитися через тату чи пірсинг.

**Правильна відповідь:** Правда.

**Пояснення:** Якщо інструменти не стерилізовані, можливі ризик передачі ВІЛ через кров.

#### 5. Вправа «Кросворд «Знайди слово» (5 хв.)

Стимулювати інтерес до теми здоров'я та безпечної поведінки.

Додати елемент гри та розваг під час виховного заходу.



#### 6. Вправа «Дерево підтримки» (15 хв.)

Запропонувати учасникам написати на стрічках слова підтримки для людей, які живуть з ВІЛ/СНІДом. Після того, як

всі напишуть свої повідомлення, запропонувати учасникам приклеїти стрічки до дерева. Обговорити разом, як важливо підтримувати людей, які зіткнулися з цією проблемою.

### 7. Рефлексія (10 хв.)

- Що нового ви дізналися сьогодні?
- Які почуття викликає у вас ця тема?
- Як ви можете використовувати отримані знання?
- Що ви можете зробити, щоб запобігти поширенню ВІЛ/СНІДУ?

### 8. Підведення підсумків (5 хв.)

Позитивні відгуки учасників.

Наголос на важливості відповідального ставлення до здоров'я.

Заклик до подальшого вивчення цієї теми.

**Аліна ГЕРАСИМЕНКО,**

*методист НМЦ ПТО у Харківській області;*

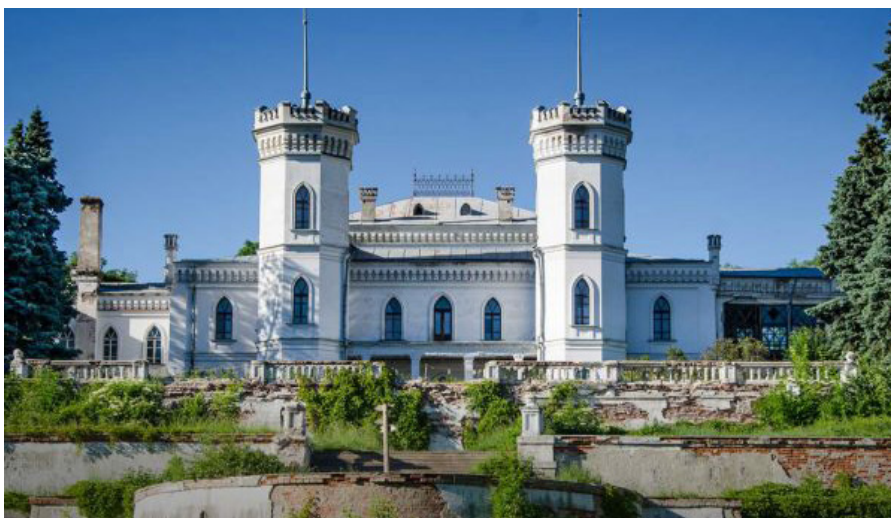
**Ольга ШЕВЧЕНКО,**

*соціального педагога*

*ДНЗ «Харківське вище професійне училище № 6»*

## З досвіду екологічної діяльності

# ПРИЧИНИ МАСОВОГО ВСИХАННЯ ХВОЙНИХ НАСАДЖЕНЬ ПАРКУ «ШАРІВСЬКИЙ» ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО РЕКОНСТРУКЦІЇ ПАРКУ



*Георг Фрідріх Фердинанд Күфальдт (1853-1938) – ландшафтний архітектор*

Старовинні парки Харківщини – цінні об'єкти природно-заповідного фонду, які мають естетичне, історичне і наукове значення. Вони – вікові осередки інтродукції рослин. Справжньою перлиною серед них є Шарівський парк. Його історична і естетична цінність загальновідомі, як і численні легенди про його власників.

Парк «Шарівський» був закладений у 1836 році поміщиком Ольховським, та розбудований його наступником – Кенігом у 1900-1917 роках. Оскільки молода дружина багатого цукрозаводчика Кеніга була хвора на туберкульоз, він масово висаджував у парку хвойні дерева, які здатні долати цю хворобу фітонцидами.

Для створення парку з Риги був запрошений відомий архітектор Георг Куфальдт. Серед висаджених ним хвойних інтродуцентів переважали ялина європейська і колюча, сосна звичайна, траплялися псевдотсуга Мензіса, туя західна і ялиця біла.

Вікова діброва, що розташована на схилах яру, стала основою парку. Система ставків забезпечує сприятливий водний режим. Різноманітні ґрунти (від пісків до чорноземів) сприяють росту дерев із різними едафічними потребами.

Після Жовтневої революції парк було віддано під туберкульозний санаторій, який у 2008 році перенесли в інше місце. У 1960 році парк оголошений пам'яткою садово-паркового мистецтва, а з 1984 року – має загальнодержавне значення. Замок частково реставровано, але парк – у дуже занедбаному стані.

У 2004 році в інвентаризації парку «Шарівський» брали участь харківські вчені В.К.Орловський і Ю.Г.Гамуля. На жаль, рішення про реконструкцію на базі інвентаризації не було прийняте, а її результати не опубліковані.

За останні 25 років у парку спостерігається масова загибель хвойних дерев. Вік більшості насаджень Шарівського парку сягає 120 років.

Хоча максимальний вік ялини і ялиці в середньому складає 500 років, а інших представників хвойних навіть більше. Причини загибелі називають різні: відсутність належного догляду за насадженнями, кліматичні зміни, конкуренція з боку місцевих листяних деревних порід. Висохло настільки багато хвойних дерев, що це ставить під загрозу існування парку. При цьому для хвойних дерев парку максимальна вікова межа ще далеко не досягнута.

Проведене мною обстеження Шарівського парку підтвердило масове всихання старих дерев, а саме: ялини європейської, ялиці білої та псевдотсуги. Всихання старих дерев спостерігається як на пагорбах, так і біля ставка. Це спростувало думку про негативний вплив посухи на насадження парку. Насадження створені переважно



з інтродукованих видів, ростуть у вологих і мезофітних умовах, які сприяють швидкому росту і поширенню грибкових хвороб. Тому дерева не можуть досягти максимального віку.

Сприяє масовому вищаванню те, що більшість насаджень є монокультурними. У них хвороби і шкідники поширюються, наче полум'я, зменшується стійкість до хвороб і шкідників, всихають верхівки. Негативні процеси посилюються у насадженнях за межами ареалу та в умовах неповного, незбалансованого фітоценозу.

Під час дослідження парку виявлено повну відсутність самосіву хвойних інтродуцентів. Це додаткова ознака несприятливих умов для росту досліджуваних видів. Рослини досягають максимального віку лише при повільному рості, переважно в межах природного ареалу, в посушливих гірських умовах, де не поширені грибкові хвороби і шкідники.

Шляхом спостережень визначено вади хвойних порід дерев Шарівського парку:

**1. Більшість насаджень складаються з дерев одного виду.** Це збільшує конкуренцію рослин, бо вони мають однакові потреби. В таких насадженнях швидко поширюються хвороби і шкідники. В лісовому господарстві, щоб зберегти основний вид, використовують ще 2-3 супутні. Наприклад, основна порода – ялина, супутні – береза, сосна, липа; або основна порода – дуб, супутні – ясен, клен, липа.

**2. Усі насадження складаються з дерев одного віку.** Нові посадки саджанців за останні 100 років не проводились. Самосів і підріст у насадженнях хвойних порід відсутні. Така вікова структура притаманна всім штучним лісовим насадженням.

**3. Інтродуковані дерева зна-**



**ходяться за межами свого ареалу в екологічних умовах, до яких вони не пристосовані.** У парку в насадженнях екзотів спостерігається проникнення рослин кленово-липової діброви (місцевого клімаксного фітоценозу). За відсутності втручання людини має місце природний процес – сукцесія, що веде до панування кленово-липової діброви.

**5. У парку давно не проводилися рубки догляду – це рубки, направлені на створення в насадженні сприятливих умов для росту головних порід, покращення якості і продуктивності деревостану, підвищення корисних функцій лісу.** У результаті відсутності рубки збільшилось конкурентне навантаження на рослини за рахунок загущення насадження і розповсюдження бур'янистих агресивних дерев і кущів місцевих видів й інтродуцентів.

**6. Трав'янисті бур'яни порушують паркові фітоценози.**

Перевищення рекомендованого віку рубки для ялини, модрина і сосни в поєднанні з іншими переліченими факторами стало причиною загибелі більшості насаджень парку.

При відновленні хвойних насаджень їх слід закладати з місцевих представників інтродуцентів, які пройшли акліматизацію. Насадження повинні мати ярусну будову, різноманітний видовий склад, просторову мозаїчність, групи рослин різного віку. У насадженнях

повинні проводитися рубки догляду, під час яких повинні видалятися хворі дерева, бур'янисті дерева і кущі. Але всі перелічені дії слід проводити тільки відповідно до Флорентійської хартії, щоб запобігти втраті історичного значення Шарівського парку.

Вік, монокультура, використання інтродуцентів північного і західного походження – основні причини всихання дерев парку. Основним рецептом збереження і реконструкції є видалення всихаючих масивів і висадження нових насаджень відповідно до умов зволоження і родючості ґрунту. При такій реконструкції доцільним є поступове створення різновікових насаджень з поєднанням в одному масиві різних, але сумісних видів деревних порід.

Таким чином, вивчення причин масової загибелі дерев парку допоможе врятувати цей унікальний витвір садово-паркового мистецтва і вкаже шляхи його реконструкції і відновлення.

#### Список використаних джерел

1. Петренко І. «Белый лебедь» – замок разбитых сердец: [о замке в Шаровке] / І.Петренко // Веч. Харьков. – 2005.
2. Салімонович Л. Магія Шарівського палацу / Л.Салімонович // Слобід. край. – 2004. – 3 листоп.
3. Салімонович Л. Магія Шарівського палацу: Харків робить спробу врятувати свою маленьку Швейцарію / Л.Салімонович // Україна молода. – 2004. – 10 листоп. – С. 13.
4. Шарівка // Україна ХХІ. – 2006. – №8. – С. 18.

**Вікторія БИСТРИЦЬКА,**

*викладачка біології і екології  
ДПТНЗ «Регіональний центр професійної освіти ресторанно-готельного, комунального господарства, торгівлі та дизайну»*

### З досвіду роботи

## ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Війна, що триває в Україні, стала не лише військовим і політичним випробуванням для нації, а й серйозним викликом для системи освіти. З початком збройної агресії, заклади освіти були змушені адаптувати методи навчання до нових умов – перейти на дистанційний

формат. Однак важливою складовою успішного навчання залишається збереження фізичного та психічного здоров'я здобувачів освіти, що потребує особливої уваги до уроків фізичної культури.

Фізична культура — це не лише предмет, який включає фізичні вправи

та тренування, але й інструмент для збереження емоційної стабільності, покращення психологічного стану та підтримки здоров'я здобувачів освіти. Під час війни, коли стресові ситуації стають частиною повсякденного життя, важливість фізичних активностей



зростає. Дистанційне навчання змусило педагогів і здобувачів освіти шукати нові шляхи для того, щоб підтримувати фізичну активність на високому рівні.

У статті розглянуто, як фізична культура може бути ефективно інтегрована в дистанційне навчання, які методи і підходи є найбільш актуальними для організації фізичних занять вдома, як це впливає на психологічний стан здобувачів освіти.

## ЗНАЧЕННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ВІЙНИ

У воєнний час освіта зазнає значних змін, і фізична культура не є винятком. Війна створює психологічне, фізичне і соціальне навантаження на здобувачів освіти, і одним з основних завдань педагогів є збереження фізичного та емоційного здоров'я здобувачів освіти. Фізична культура, поряд з іншими навчальними предметами, допомагає зменшити стрес, підтримувати фізичну форму та стимулює розвиток соціальних і комунікативних навичок у здобувачів освіти.

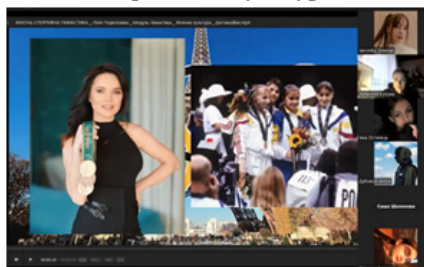
Незважаючи на те, що фізична культура в традиційному форматі є значною мірою фізичними вправами на свіжому повітрі або в спортивних залах, війна створює нові умови для її адаптації. Дистанційне навчання стало однією з альтернатив для продовження освітнього процесу, проте це поставило перед педагогами нові виклики. Як зберегти ефективність фізичного виховання, коли немає можливості проводити уроки на стадіонах або спортивних майданчиках?

### Особливості організації фізичної культури під час дистанційного навчання

Фізична культура в умовах дистанційного навчання потребує не лише адаптації традиційних методів, але й застосування нових технологій для підтримки фізичної активності здобувачів освіти. Зокрема, важливо організувати заняття так, щоб вони могли бути виконані вдома, в обмежених умовах.

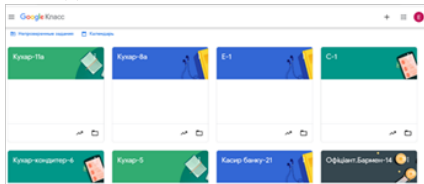
Педагоги повинні орієнтуватися на технічні можливості здобувачів освіти, адже не всі мають доступ до спортивного обладнання або не мають простору для виконання фізичних вправ. Тому використання простих вправ, які можна виконувати вдома, на балконах чи навіть у кухні, стало важливим аспектом у дистанційному навчанні.

## Роль цифрових технологій у навчанні фізичної культури

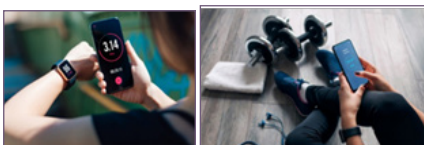


Цифрові технології стали важливим інструментом для проведення онлайн-уроків фізкультури. Відеоуроки, інтерактивні вправи, онлайн-зустрічі через платформу Zoom або Google Meet дозволяють педагогам не лише демонструвати вправи, а й проводити обговорення техніки виконання, виправляти помилки здобувачів освіти.

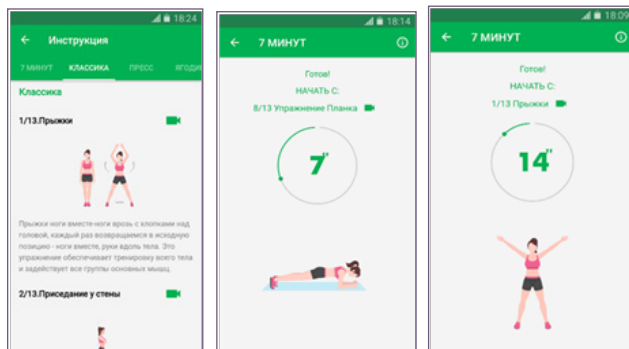
Google Classroom дозволяє ефективно організувати роботу з учнями, створювати завдання, проводити оцінювання та підтримувати постійний зворотній зв'язок. Уроки фізичної культури також можуть бути інтегровані в цю платформу, що допоможе зробити їх організованими та зручними для учнів і викладачів.



Застосування мобільних додатків для фізичної активності, таких як відеоуроки або фітнес-трекери, дає змогу здобувачам освіти самостійно відстежувати свій прогрес та досягнення, що сприяє їхній мотивації до регулярних занять.



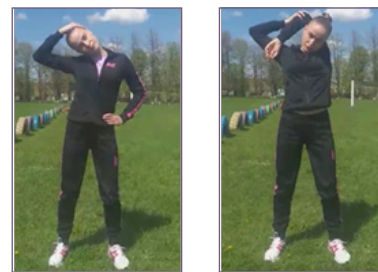
Одним з напрямів вдосконалення дистанційних уроків фізичної культури є використання інтерактивних платформ і додатків для фітнесу. Наприклад,



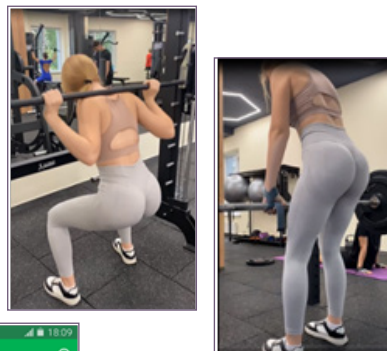
створення спеціальних програм, які включають відеоуроки, онлайн-змагання або тренування, що проводяться в реальному часі, сприяє мотивації здобувачів освіти і допомагає створити атмосферу колективного заняття, навіть якщо учні знаходяться вдома.

### Розробка дистанційних програм з фізичної культури

Дистанційне навчання потребує розробки програм, які будуть враховувати індивідуальні можливості здобувачів освіти і різні умови. Наприклад, для здобувачів освіти, які перебувають у малогабаритних приміщеннях або обмежених просторах, необхідно передбачити вправи, які не потребують багато місця. Для цього можуть бути використані йога, пілатес, вправи на гнучкість, загальну фізичну підготовку.



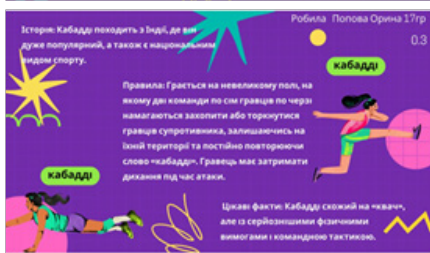
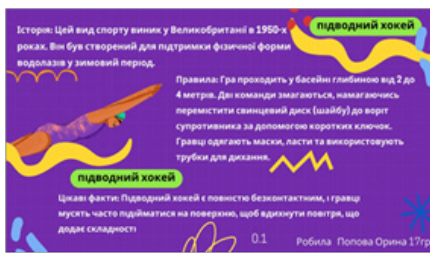
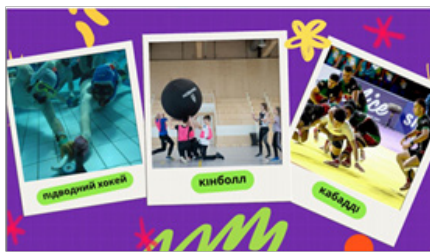
Також важливим є створення програм для різних вікових груп, оскільки здобувачі освіти мають певні фізичні



можливості. Уроки для здобувачів освіти після 9 класу можуть бути насичені іграми та рухливими вправами, а для здобувачів освіти після 11 класу – більш серйозними тренуваннями, які включають вправи на силу, витривалість і координацію.

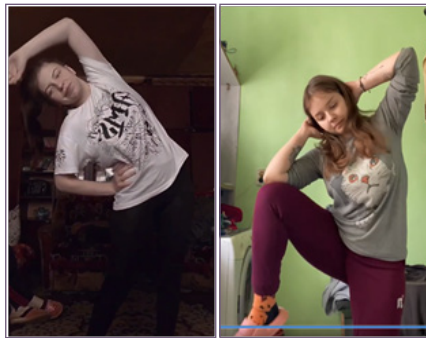
## Організація спортивних заходів і активностей для здобувачів освіти: флешмоби, квести, спортивні челенджі

Однією з форм організації фізичних активностей є флешмоби та спортивні челенджі. Це дозволяє зробити фізичну культуру більш інтерактивною, захоплюючи здобувачів освіти до участі у різних змаганнях або рухливих іграх, навіть через екран. Наприклад, створення спортивного квесту «Пошук інформації»: знайти інформацію про три нові або незвичні види спорту, які не дуже популярні в Україні (наприклад, керлінг, фрістайл, кросфіт), описати їх правила, історію та цікаві факти. Мета квесту: розширити кругозір здобувачів освіти, ознайомити з новими видами спорту.

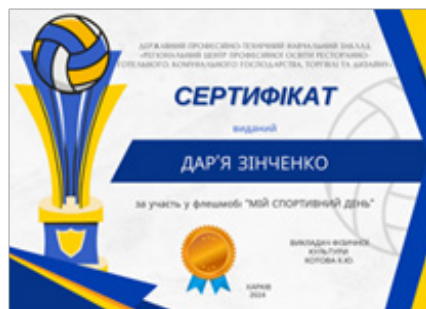
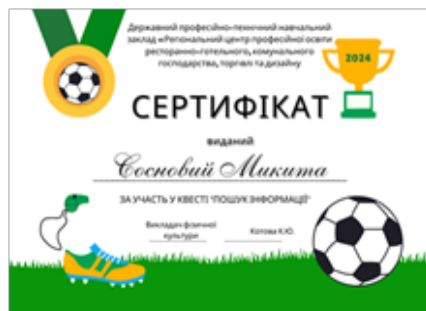


Також цікаво провести флешмоб «Мій спортивний день». Мета: залучити здобувачів освіти до фізичної активності під час дистанційного навчання.

За участь у квесті та флешмобі здобувачі освіти отримують сертифікати. Це не лише мотивує їх до участі, але й формує позитивне ставлення до таких



заходів, дозволяє відзначити зусилля кожного здобувача освіти, підвищити їхню зацікавленість та створити позитивний емоційний стан.



### Психологічний аспект фізичної культури під час війни

Війна – це великий стрес для всіх, але особливо для здобувачів освіти. Вони переживають емоційні потрясіння, страх, тривогу і невизначеність щодо майбутнього. Багато здобувачів освіти стикаються з травмуючими ситуаціями, такими як переміщення, втрата будинку або близьких. Це може призвести до стресу, депресії, а також фізичних проблем, таких як головний біль, порушення сну, низька енергетичність і втомленість.

Фізична активність є одним з найефективніших способів боротьби з цими

негативними психологічними ефектами. Фізичні вправи активізують ви-



роблення ендорфінів, які є природними антидепресантами, знижують рівень стресу і тривоги. Регулярна фізична активність допомагає поліпшити настрій, відновити енергію і зберегти позитивний психологічний стан навіть у важких умовах. Фізичні навантаження стимулюють вироблення ендорфінів, які знижують рівень тривожності та депресії, покращують загальне самопочуття і надають емоційну підтримку.

### Залучення батьків до фізичних активностей

Під час війни, коли батьки і здобувачі освіти часто перебувають вдома, важливим аспектом є залучення батьків до фізичних активностей разом зі здобувачами освіти. Спільне виконання вправ або участь у спортивних челенджах допомагає не лише підтримувати фізичну форму, а й покращує емоційний клімат у родині, знижує рівень стресу і сприяє позитивній взаємодії.



Батьки не тільки допомагають здобувачам освіти виконувати вправи, але й виступають прикладом для них. Це допомагає створювати здорове психологічне середовище вдома, сприяє розвитку емоційної близькості, знижує рівень стресу у родині і підвищує рівень мотивації у здобувачів освіти. Це також є корисною практикою для зміцнення сімейних зв'язків та покращення загального самопочуття членів родини.

### Застосування фізичної культури для зниження стресу

Фізичні вправи не тільки зменшують стрес, але й допомагають зосередитися на фізичних відчуттях, що є корисним у боротьбі з тривожними думками. Особливо важливими є дихальні вправи, йога, медитація – ці методи можна успішно використовувати в рамках дистанційного навчання. Вони сприя-





ють зниженню нервового напруження, відновленню концентрації і підтримці емоційної стабільності.

Залучення здобувачів освіти до таких практик, як дихальні вправи або легкі йога-пози, має великий вплив на їхнє психологічне здоров'я. Виконуючи ці вправи, вони можуть відчувати себе більш заземленими і спокійними. Це також дозволяє на деякий час відволіктися від війни, від новин про неї і зосередитися на фізичних відчуттях.

#### Адаптація програми фізичної культури в умовах війни та поствоєнного відновлення

Один з ключових аспектів розвитку фізичної культури під час війни полягає в адаптації програм для різних ситуацій. Педагоги повинні враховувати фізичний стан здобувачів освіти, наявність обмежених ресурсів і простору для занять. Адаптовані програми мають бути доступними та ефективними для всіх здобувачів освіти.

В умовах війни важливим аспектом є не лише фізичні вправи, але й морально-психологічна підтримка здобувачів освіти. Врахування емоційного стану здобувачів освіти, надання їм підтримки і розуміння з боку педагогів є необхідною частиною процесу навчання.

Переваги та недоліки дистанційного

навчання з фізичної культури

Однією з основних переваг дистанційного навчання є доступність для всіх здобувачів освіти незалежно від їхнього місця перебування. Вони можуть займатися фізичною культурою в будь-який час, у зручному для себе темпі.

Проте дистанційне навчання має обмеження. Без спостереження педагога здобувачі освіти можуть неправильно виконувати фізичні вправи, що може призвести до травм. Крім того, відсутність контакту ускладнює мотивацію здобувачів освіти до виконання вправ, адже в групі на них діє колективний дух і підтримка.

#### Оцінювання ефективності дистанційних методів навчання фізичній культурі

Оцінювання результатів дистанційного навчання є важливим етапом в розвитку фізичної культури під час війни. Оскільки немає можливості безпосередньо спостерігати за здобувачами освіти, важливо застосовувати інші методи оцінювання: відеофіксація виконання вправ, самостійні звіти здобувачів освіти про виконані тренування, оцінювання фізичних результатів за допомогою мобільних додатків.

Ефективність онлайн-уроків можна також вимірювати через рівень зацікавленості здобувачів освіти і їхню активність на заняттях. Педагогам важливо розвивати стратегії, які дозволяють не тільки передавати знання, але й підтримувати мотивацію здобувачів освіти до регулярних занять фізичною культурою.

Враховуючи усе вищезазначене,

можна зробити висновки:

**1. Фізична культура в умовах війни залишається важливим елементом загального розвитку здобувачів освіти.** Вона допомагає підтримувати фізичну і психологічну форму здобувачів освіти, знижує рівень стресу, покращує емоційний стан і сприяє соціалізації, навіть у складних умовах.

**2. Дистанційне навчання фізичній культурі – це нові можливості та виклики.** Використання цифрових технологій дає змогу адаптувати фізичну культуру під нові умови, зберігаючи доступність і ефективність навчання.

**3. Психологічний аспект фізичної культури в умовах війни є особливо важливим.** Фізична активність – потужний інструмент для зниження тривожності, стресу та депресії серед здобувачів освіти.

**4. Адаптація програм фізичної культури до умов війни і поствоєнного відновлення вимагає уваги до специфічних потреб здобувачів освіти.** Врахування фізичних можливостей та емоційного стану здобувачів освіти є основою для ефективного навчання.

**5. Підтримка здоров'я здобувачів освіти в умовах війни – це спільна відповідальність педагогів, батьків і громадськості.** Спільні зусилля допомагають створити здорове і підтримуюче середовище для розвитку здобувачів освіти.

**Катерина КОТОВА,**

*вкладачка фізичної культури*

*ДПТНЗ «Регіональний центр*

*професійної освіти ресторанно-готельного, комунального господарства,*

*торгівлі та дизайну»*

Як живеш, ЗП(ПТ)О?

## ЗУСТРІЧ З ГЕРОЄМ

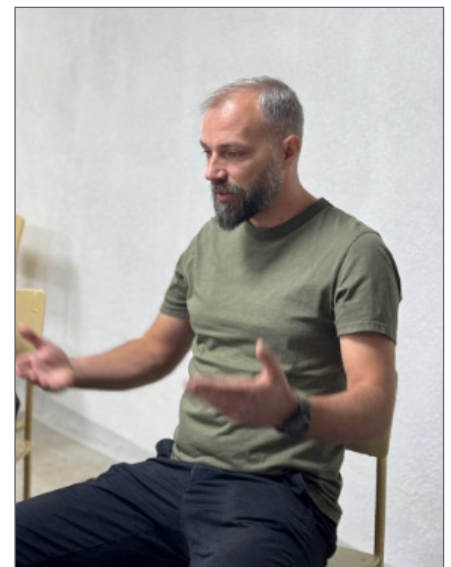
Нещодавно в нашій бібліотеці відбулася подія, яка залишила глибокий слід у моїй душі. Ми мали честь зустрітися з людиною, яка насправді є героєм нашого часу — **Олегом МОЩЕНКОМ**, випускником нашого закладу, який повернувся нещодавно з війни.

Для мене війна раніше здавалася чимось далеким: бачила лише у новинах, читала в Інтернеті, слухала знайомих, але на цей раз вона стала для мене близькою через історію людини, з якою

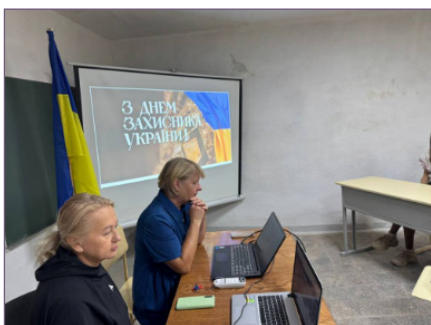
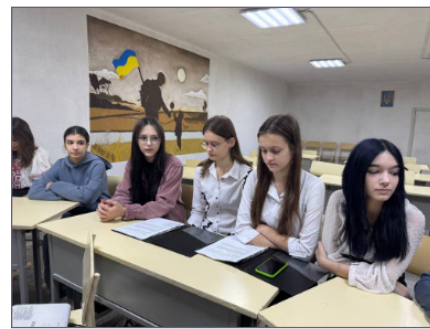
я познайомилася на цій зустрічі.

З моменту, як Олег зайшов до бібліотеки, відчувалася його внутрішня сила і спокій. Він не виглядав як герой із фільму, хоча для нас він був саме таким — людиною, яка пройшла через жахи війни і повернулася додому. В його очах було видно втому, але водночас мужність і рішучість. Дуже захотілося його обійняти. Це був порив подяки за те, що він є, що він живий, що він з нами.

Коли він почав говорити, у залі







Олег розповідав, як війна змінила його світогляд, змусила цінувати кожен мить життя: сонце над головою, посмішки рідних людей, можливість просто бути вдома.

Дуже зворушливими були слова директора нашого закладу. Він говорив, що пам'ятає Олега ще учнем, бачив, як він навчався, мужнів, як став особистістю. І ось зараз, у найважчу для нашої країни годину, він проявляє себе як справжній чоловік.

Ця зустріч дала мені багато для роздумів. Я усвідомила, наскільки реальними є події, про які ми чуємо щодня. Олег — це не абстрактний герой із новин, а людина, яка сиділа за тими ж партами, що й ми, ходила тими ж коридорами.

А мамою воїна є наша майстриня Наталія Анатоліївна. Їхній приклад спонукає задуматися про власну відповідальність перед країною. А ще надихає не здаватися, не втрачати віру і завжди боротися за те, у що віриш.

Ми вдячні Олегу за його мужність і бажаємо йому мирного життя, щасливого майбутнього та здійснення мрій!

**Альбіна ГАНЖА,**  
здобувачка освіти

*ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти будівельних технологій Харківської області»*

стало настільки тихо, що здавалося навіть стіни слухають. Його історія про війну була щирою і без прикрас. Він розповідав про своїх побратимів, про моменти тривоги, коли кожен день на війні стає випробуванням для духу і тіла. Він згадував, як підтримка рідних,

думки про дім і про те, що за ним стоїть ціла країна, допомогли йому вижити в найважчих ситуаціях.

Але найбільше мене вразили його слова про те, як важливо залишатися людиною, навіть у найскладніші часи.

**ВІСНИК** Реєстраційне свідоцтво  
ХК №128,  
видане 01.02.94р.  
**ПРОФОСВІТИ**

Головний редактор  
Редактор  
Технічний редактор

Тетяна РУСЛАНОВА  
Ольга ГОРСНКОВА  
Олена ЯКОВЕНКО

Члени редакції: Юлія ДАВИДОВА,  
Владлена ДРОБНА, Зінаїда НАЗАРЕЦЬ

<https://www.facebook.com/groups/162399237723984/>

<https://www.youtube.com/channel/UCdfmCAExXxFMNdAVpttCNg>

**Адреса редакції та видавця:**

61121, м. Харків, вул. Владислава Зубенка, 37, 4 поверх,  
Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Харківській області  
Тел. (0572) 69-32-79

Зверстано та надруковано в лабораторії науково-інформаційної діяльності НМЦ ПТО за адресою: 61121, м.Харків, вул.Владислава Зубенка, 37

Електронна версія газети розміщується на інформаційно-освітньому порталі "ПТО Харківської області" [ptu.org.ua](http://ptu.org.ua) та на сайті НМЦ ПТО <http://nmc.ptu.org.ua>

Рукописи не повертаються і не рецензуються. Відповідальність за зміст інформації несе її автор.  
Точка зору авторів матеріалів може не збігатись з позицією редакції.